

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

Diplomová práce

Nástup nacismu v Německu

Lukáš Sýkora

Plzeň 2020

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně,
a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal
způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Podpis:.....

Obsah:

1	Úvod.....	1
2	Historicko-společenský kontext	2
2.1	Cesta k moci	2
2.1.1	Výmarská krize a upevnění nacismu	3
2.1.2	Hitlerův pivní puč z roku 1923	6
2.2	Vzestup NSDAP.....	10
2.3	Budování diktatury v letech 1933 až 1934.....	13
3	Prameny nacistického práva	18
3.1	Právo v nacistickém pojetí	19
3.1.1	Zásada „Gemeinnutz geht vor Eigennutz“	22
3.1.2	Nacistická ideologie a snaha o veřejné blaho	25
3.1.3	Soukromé právo v období nacismu.....	28
3.2	Volební program NSDAP	29
4	Zákonodárství.....	35
4.1	Princip zvláštního zákonodárství	38
4.2	Nejvýznamnější zákony	40
4.2.1	Zmocňovací zákon	40
4.2.2	Nouzová nařízení říšského prezidenta	43
4.2.3	Zákon o nové struktuře říše.....	45
4.2.4	Zákon o lidovém hlasování	46
4.2.5	Zákon o zglajchšaltování zemí s Říší.....	47
4.2.6	Zákon o náčelníku Německé říše	47

4.2.7	Zákon o jednotě strany a státu.....	48
4.3	Shrnutí	48
5	Závěr.....	49
6	Resumé	50
	Seznam použitých zdrojů	52

1 Úvod

Mocenský nástup nacionalistického socialismu patří mezi ústřední témata německých dějin ve 20. století, avšak nikoliv jenom jich, jelikož tyto události měly klíčový dopad na běh celých světových dějin. Řada historiků se dodnes pozastavuje nad ohromným gejzírem energie, ke kterému se v Německu Hitlerův režim dokázal vzepnout po roce 1933 a posléze během druhé světové války. Nástup a vzestup nacismu byl osudovou událostí a historie nacionálního socialismu je tak primárně aspektem německých dějin. Lze konstatovat, že zatímco na jedné straně nacionální socialismus vzešel z krize Výmarské republiky a z neúspěchu pokusu o nastolení demokracie, což bylo započato již po skončení první světové války, na druhé straně dokázal přinést dlouhodobý problém mezi státem a společností. Tento vztah byl hlavním problémem ustanovení politického systému už od doby sjednocování nejrůznějších německých států do jednoho impéria. Historie nacionálního socialismu tak přesahuje hranice národní dimenze, jelikož právě nacismus vedl k extrémní snaze vytvořit silný stát, a to jako jakýsi předpoklad expanze německé moci, což ovlivnilo celý evropský kontinent a vlivem druhé světové války tak došlo k narušení celosvětové rovnováhy.

Adolf Hitler se chvástal, že Třetí říše, která vznikla v roce 1933, bude trvat tisíc let, a právě zde se zrodil termín „Tisíciletá říše“, a ten se stal nedílnou součástí nacistické „hantýrky“. Muž, který Třetí říši založil, ji vládnul nemilosrdně a velmi často s dosti neobvyklou prohnalostí ji dovedl do závratných výšin a taktéž do žalostného konce, avšak i přesto je nutné konstatovat, že Adolf Hitler měl dar génia, avšak ďábelského génia. Dokázal v německém národě nalézt vhodný nástroj, připravený zkušenostmi staletí na tento okamžik, který dokázal poté využít pro svůj zlověstný záměr. S jistotou je možné tvrdit, že bez Adolfa Hitlera a jeho doslova démonické osobnosti, která měla železnou vůli, pozoruhodný intelekt a schopnost odhadnout lidi a situace, by se Třetí říše nikdy nezrodila. Cílem této práce je blíže popsat události nástupu nacismu v Německu. Adolf Hitler je pozoruhodným příkladem nevyzpytatelné síly osobnosti v dějinách.

Všechny informace, které jsou uvedeny v této práci, jsou čerpány z dostupné literatury a odborných zdrojů, jejichž seznam je uveden na konci tohoto textu.

2 Historicko-společenský kontext

Když německý historik jménem F. Fischer, v roce 1992 nazval svoji knihu „*Hitler war kein Betriebsunfall*“, v překladu „*Hitler nebyl pracovní úraz*“, použil již okřídlené úsloví. Nešlo sice o jednoznačnou frázi, avšak o frázi, která prezentovala všeobecně přijímaný názor. Pracovní úraz je totiž neočekávané a nechtěné přerušení normálního chodu podniku. V tomto případě nešlo o Hitlerovu osobu či o způsob, jakým Hitler vládnul, avšak šlo primárně o jeho vznik. Výše uvedená věta tak měla znamenat, že k tomu došlo náhodně, náhle či nechtěně, jak se to děje při vzniku nehod. Nelze v žádném případě popřít, že Hitlerova vláda neměla žádné historické příčiny, ba naopak. Každá událost má své kořeny a příčiny v minulosti, a proto je nutné zjistit, jakého druhu tyto příčiny byly. Je jasné, že Hitler se nedostal k moci vlastními silami a neměl ani většinu mezi svými voliči, tedy v národě. Není pravda ani to, že si Němci přáli, aby byl Hitler zvolen jako říšský kancléř, jelikož 2/3 Němců si to opravdu nepřálo. Byli to monarchisté, kteří Hitlerovi dopomohli k moci, a to i přesto, že k nim nepatřil.¹

2.1 Cesta k moci

Úspěch nacismu se dnes jeví jako proces vzájemné interakce nacistické ideologie a určité predispozice u poměrně velkých skupin německého obyvatelstva. Zasáhl jak podnikatelské a finanční kruhy buržoazie, tak dělnictvo, rolníky, inteligenci a studenty. Nacismus postupně sílil v ideové a politické atmosféře poválečné Výmarské republiky a versaillského míru, což bylo považováno za pokoření Německa. Na cestě k moci tak zajisté napomohly zvláštnosti sociální a politické struktury Německa, a jeho přeměna v moderní společnost, která disponovala specifickou politickou kulturou. Díky tomu tak mohl uspět vliv nacistické ideologie a integrujícího se kultu vůdce, který byl považován za spasitele Němců a celého národa v době velké politické a hospodářské krize. Je jasné, že Hitler byl obdivován ještě před převzetím moci v roce 1933, jelikož měl charisma frontového bojovníka, měl obrovskou energii a vůli a heroické sebeovládání.² Je nutné zmínit, že ani po stranickém sjezdu Národně socialistické německé dělnické strany (*dále jen*

---

¹JÄCKEL, Eberhard. *Německé století: historická bilance*. Praha: Argo, 2004. Dějiny Evropy (Argo). ISBN 8072036173, s. 75-77.

²BAUER, František. *Mein Kampf: očima historiků*. Praha. 2005. ISBN 8086864154, s. 7-9.

„NSDAP“) v září roku 1934 došlo fakticky k uchopení moci Hitlerem. Ozývají se názory, zda k tomuto uchopení moc muselo vůbec dojít – nemuselo. Hitlerova říše totiž nebyla neodvratným důsledkem německé zvláštní cesty, a proto osudově předurčená stezka smrti vedoucí od vítězné bitvy Fridricha II. Velikého u Leuthenu přes bojiště první světové války k Osvětím tak vůbec neexistuje. Tak se dějiny nevyvíjí. To platí také pro uchopení moci Hitlerem, které bylo na počátku spíše jen úskočným prisvojením si moci, státním komplotem. Stát se to tudíž nemuselo. Výmarská republika tak nemusela skončit a jiná mezinárodní situace a jiný stupeň ekonomického vývoje by Německu jeho břímě značně ulehčil. Ti, kteří v roce 1933 Hitlerovi umožnili uchopení moci, k tomu nepřiměla v žádném případě ekonomická nutnost či temná síla, ale jejich vlastní slabost, iluze a ctižádost. Hitler svojí moc získal intrikami kolem stáří znaveného prezidenta a díky selhání sil, které měly tehdy republiku chránit.³ V rámci následující kapitoly jsou prezentovány historické události Německa na počátku 30. let 20. století.

2.1.1 Výmarská krize a upevnění nacismu

S jistotou je možné konstatovat, že neúspěch výmarského demokratického projektu na konci 20. let 20. století v Německu vyvolal bezprecedentní sociální, politickou a ekonomickou krizi, která vedla k bleskovému nástupu k moci a vzestupu ultranacionalistické, rasistické a korporativistické pravice reprezentované nacionálně socialistickou stranou Adolfa Hitlera. Lze konstatovat, že nástup národního socialismu k moci byl výsledkem násilnických postupů NSDAP a společenských a politických sil. Právě jejich vzpurnost a antidemokratický potenciál dokázaly sjednotit. K vzestupu NSDAP přispěl primárně proces rozkladu demokratické republiky, kterou ve své podstatě zmítala krize již od jejího vzniku. Důležitou roli sehrál také rozpad společnosti, který byl způsobený paralýzou celé ekonomiky. Tato situace v Německu nastala vlivem hluboké ekonomické krize USA. Je jasné, že hospodářské krize se dotkla celého světa tedy i Německa.⁴

Krize Výmarské republiky nebyla v žádném případě pouze krizí politických sil či krizí programů a orientace, ale šlo o celkový výsledek rozkolísanosti

---

³KNOPP, Guido. *Uchopení moci*. Praha: Ikar, 2010. ISBN 9788024913384, s. 6-8.

⁴COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 11.

společenských a politických sil, na kterých byl postaven politický systém, který byl definován již v roce 1919 ústavou. Výmarská ústava sice předpokládala zahájení procesu transformace starých institucionálních vztahů a nastolení rovnováhy moci, avšak dokázala to uskutečnit pouze částečně. Nastala politická krize, která se projevovala trvalým a rostoucím napětím mezi reformními snahami a snahou o zachování starých pořádků, což bránilo rozvoji demokratizace německého státu a společnosti tak, jak bylo stanoveno v ústavě. Za klíčovou brzdu realizace ústavních principů je možné označit problém v oblasti kontinuity starých aparátů v klíčových oblastech jako školství, justice či ozbrojené síly. Byrokracie tak neměla ani kulturu a ani vůli působit jako efektivní podpora nových demokratických institucí.⁵

Koncepce, dle které by byrokracie neměla být arbitrem mezi poddanými a státem, avšak naopak garantem a správcem práv občanů, narazila na nevraživost a odmítavost ze strany státních úředníků, kterými byla myšlenka demokratické republiky naprosto cizí. Nejvýrazněji se střet mezi novým parlamentním systémem a starými autoritativními institucemi projevoval v souvislosti s reorganizací ozbrojených sil. Republika ukončila autonomii ozbrojených sil jako státu ve státě a civilní moc tak převzala kontrolu nad vojenskou mocí. Novou funkci přiřkli jednotkám starého vojska a novým ozbrojeným skupinám přímo představitelé republiky, a to proto, že měli obavy z možných nepokojů spartakovského a sovětského typu. Prezidentem byl zvolen v dubnu 1925 starý polní maršál Hindenburg, což jen potvrdilo přerušování vývoje v životě republiky, jelikož tento nový prezident se ani nesnažil skrývat nostalgii a sympatie pro monarchii. Zvolení Hindenburga bylo bezpochyby projevem vnitřního konfliktu, a to mezi demokratickým principem a jeho radikalizací, což se projevilo silnými hlasy, které volaly po plebiscitu. V roce 1930 krize vypukla již otevřeně. Hindenburg se projevil jako člověk, který zneužíval ústavní nástroje k tomu, aby podpořil síly, které již od počátku bránily prosazení demokratické ústavy.⁶

Hospodářská stabilita v letech 1925 až 1929 byla příčinou rozpadu sociálního smíru a propuknutí ekonomické krize znamenalo následně definitivní likvidaci

---

⁵ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 11-13.

⁶ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 13-15.

oportunistické umírněnosti rozhodujících ekonomických sil. Výrobní sféra, která byla zbavena amerických úvěrů, snižovala velmi rychle počty pracovních míst a napětí na trhu práce rostlo. V roce 1932 byl tak každý druhý německý pracující bez práce, což se dotklo německé společnosti velmi drasticky, jelikož rostla taktéž inflace. V letech 1930 až 1932 je možné hovořit již o masové nezaměstnanosti, která ničila celé rodiny i jednotlivé zaměstnance, odbory, strany a dotkla se negativně ekonomického a kulturního života německé společnosti. Nezaměstnanost dokázala zdiskreditovat demokracii, poznamenat kolektivní chování a nastolit tak ve společnosti nejistotu, která se dotkla širokých mas. Tak vzniknul prostor pro ty nejvíce demagogické politické spekulanty.⁷

Tato krize logicky nejvíce prospěla národně socialistické straně, která vznikla těsně po válce, a to z německé strany pracujících, která byla založena v Mnichově v roce 1919. NSDAP, na kterou se tato strana dne 24. února 1920 přejmenovala, byla na samotném počátku pouze „skromným“ útočištěm pro válečné veterány, nezaměstnané jedince apod. Právě mezi nimi si tehdy zcela poprvé své politické schopnosti ověřil Adolf Hitler, což byl tehdy kaprál reichswehru. V roce 1921 se stal Hitler hlavou této strany, rozhodl se spojit svůj osud s NSDAP a osud NSDAP s osudem Německa. Nejdříve chtěl, aby se akční rádius strany rozšířil v rámci Bavorska a poté v celé Říši. Hitler postupně začal hledat souhlas obyvatelstva s nacistickou demagogií a násilnými metodami. Jen tak totiž mohl zaútočit proti výmarské demokracii a zároveň také potlačit sebemenší sociální napětí, jelikož mohl radikalizovat ideologii a zahájit tak boj proti organizacím dělnického hnutí a demokratického spolčení levice.⁸

První fázi vzestupu NSDAP je možné datovat do let, které bezprostředně následovaly po versailském míru, tedy primárně po obsazení Porúří, k čemuž došlo v lednu roku 1923. Tehdy došlo totiž k dosti prudké nacionalistické reakci na spojeneckou politiku, což byla úrodná půda pro to, aby se kolem tehdy malé národně socialistické strany ve své podstatě semkly ty nejvíce neklidné elementy v podobě válečných veteránů, které přitahovala primárně polovojenská struktura strany mající

---

⁷ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 14-16.

⁸ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 18-21.

za cíl rozvrátit výmarskou republiku.⁹ Lze konstatovat, že již v této době měl Hitler své věrné spolupracovníky, mezi kterými vynikal např. Hermann Göring, což byl později druhý nejmocnější muž Třetí říše. Další významnou osobností byl generál Ludendorff, což byl vyznavač rasismu a teoretik totální války. Nikdy nesplynul s nacismem, ale byl symbolem toho, co měla NSDAP za cíl uskutečnit. Bavorský partikularismus a nepřátelský postoj vůči Říši propukly v pokus o státní převrat z 8. na 9. listopadu 1923. Hitler a Ludendorff stáli bok po boku proti bavorské policii a silám reichswehru.¹⁰

2.1.2 Hitlerův pivní puč z roku 1923

Všechno to začalo v mnichovském Měšťanském pivovaru, který se nacházel na pravém břehu Isaru a byl vzdálený pouhých pět minut od Ludvíkova mostu, kde mělo již brzdy dojít k prvním bitkám mezi pučisty a bavorskou policií. Je nutné zmínit, že v listopadu roku 1923 se Hitler cítil natolik silný, že měl nutkání podniknout již určité kroky, které by vedly k prosazení jeho cílů. Odhodlal se tudíž převzít moc nejprve v Bavorsku. Ve městě již několik týdnů panovalo politické dusno, byl zde patrný neklid a objevovaly se různé zvěsti. Inflace dosáhla v této době svého maxima a dolar zaznamenal hodnotu 630 mld. papírových marek. Deník s názvem „*Münchner Neusten Nachrichten*“ přinášel zprávy vypovídající o sociálních nepokojích, zvyšování cen a nedostatečném zásobování potravinami. Hyperinflace tudíž lidi znejistila a taktéž je popuzovala. Byl patrný dosti velký ohlas po diktatuře národní nouze, což však nepřicházelo pouze z krajní pravice, což je důležité zmínit. Shromáždění v mnichovské pivnici bylo zahájeno a události byly zpuštěny. Přibývalo zde stále více jedinců, kteří měli pásku na rukávu označenou hákovým křížem. Ozbrojení příslušníci jednotek SA, kteří byli pod velením Hermanna Göringa, zaujali své postavení v předsálí a ve všech přístupových prostorách. Nikdo z hostů netušil, že byl pozván taktéž Adolf Hitler. Zahájení akce bylo naplánováno na 20:30 hod. a právě v tento okamžik mělo dojít k obklíčení

---

⁹ FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024731049, s. 43.

¹⁰ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 22-23.

pivovaru cca 600 příslušníky Bojových svazků, které podléhaly Hitlerovi, a to tak, aby nemohl nikdo proniknout ani dovnitř a dostat se ani ven. ¹¹

Již v letech 1922 až 1923 Hitlera řada lidí nazývala jako mnichovského krále. Adolf Hitler se do Mnichova vrátil v roce 1919 a začal budit obrovskou pozornost jako vynikající řečník, který dokázal již tehdy strhnout vznětlivou politickou agitací, která byla namířena proti marxistům, Židům či listopadovým zločincům. Z Hitlera vyzařovalo něco sugestivního a také zároveň velmi úderného. Obyčejný muž mladistvého vzhledu, který byl pobledlý a měl tmavý pramen vlasů spadající mu do obličeje, se vzrušeně napjatým výrazem a hlavou, která byla vysoko vztyčena, pohyboval rytmicky kupředu svou pravou paží s napřaženým ukazovákem, který podtrhával své ostré slovní výpady, které střídal rozmáchlými gesty a zvukným hlasem. Již v roce 1920 Hitler dokonce pronášel své projevy po pivních lokálech v Mnichově. V těchto projevech se opakovala následující témata: ¹²

- versailleská potupa;
- židovská otázka;
- vnitřní nepřátelská zasadiivší Německu zákeřná rána dýkou do zad;
- moc a právo;
- dělnictvo a národ.

Od ostatních řečníků jej odlišovalo nikoliv to, co říkal, ale způsob, jakým to říkal. Svě posluchače totiž dokázal strhnout díky svému jízlivému hlasu a sarkasmu, kterým uměl své protivníky zesměšnit. Uchvácené publikum jej tak poslouchalo mnohdy i hodiny a poté si vysloužil bouřlivý potlesk. Jeho demagogický talent spočíval ve schopnosti, s jakou pořád dokola omílané výzvy k boji proti nepřátelům dokázal vpašovat do slavnostního a vysoce předneseného apelu na národní hrdost a víru ve vlastní sílu. Hitler se stal pro NSDAP nepostradatelným. Scény, ke kterým

---

¹¹BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 12-13.

¹²BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 16-18.

došlo navečer dne 8. listopadu 1923 v Měšťanské pivnici, byly zachyceny v pamětech nejružnějších přímých svědků těchto událostí.¹³

Hitler zaujal nenápadně své postavení v sále a poté došlo na smluvené znamení. V okamžiku, kdy na pódiu hovořil generální státní komisař Kahr jen pouhých dvacet minut, rozrazili dveře Göringovi muži, vpadli dovnitř do sálu s kulomety a u vchodu do sálu okamžitě zaujali palebné postavení. Sál začal znít křik a řev. Hitler včetně svých průvodců, se začal prodírat směrem k pódiu, vyskočil na židli, vypálil ránu do stropu a do ticha začal vykřikovat: „*Právě začala národní revoluce. Bavorská vláda je sesazena. Bude ustanovena prozatímní říšská vláda. Na kasárnách již vlají naše vlajky. Branná moc a zemská policie je na naší straně. Sál je obklíčen muži v plné zbroji.*“¹⁴ Hitler se poté obrátil na přítomný triumvirát a velitelským tónem pronesl: „*Excelence, pane von Kahre, pane vol Lossowe a plukovníku von Seißer, musím Vás poprosit, abyste šli všichni se mnou. Zaručuji se za Vaši bezpečnost.*“¹⁵ Oslovená trojice tak následovala, ač nerada, Hitlera do předsálí. Göring se zcela marně mezitím snažil uklidnit další hosty v sále, jelikož s tím, co se právě odehrálo, převážná většina vůbec nesouhlasila. Trojici vysoce postavených pánů tak Hitler odvedl stranou, a to do střežených a uzavřených prostor, které se nacházely mimo hlavní sál, a byly střeženy ozbrojenou tělesnou stráží. Hitler jim zakázal, aby se spolu bavili, a chtěl je získat na svoji stranu, což se mu nedařilo. Vyzval je, aby zaujali své místo, a prohlásil, že buď s ním zvítězí či s ním zemrou.¹⁶

Hitler se však ve skutečnosti nedokázal v tento moment pohnout z místa, a proto pověřil svého poradce Scheubnera-Richtera, který se staral o záležitosti Bojového svazu, aby přivedl generála Ludendorffa. Další „masáž“ všech tří vůdců přenechal následně vůdci svazku Horní země, doktoru Weberovi, který se taktéž na celé akci podílel. Hitler se poté sám vrátil do sálu, kde prohlásil, že tato akce není nemířena proti Kahrovi, ani proti bavorské říšské branné moci či proti policii, ale

---

¹³BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 30.

¹⁴BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 30.

¹⁵BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 30.

¹⁶BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 30.

proti berlínské židovské vládě. Dále prohlásil, že vytvoření diktátorské vlády pod vedením Hitlera a Ludendorffa je již hotovou záležitostí. V sále propuklo nadšení. Hitler se vrátil do vedlejší místnosti a po dlouhém naléhání Lossow a Seißer prohlásili, že se tedy chtějí přidat, s čímž nakonec souhlasil také Kahr. I přesto, že se tomu Kahr dosti vzdíral, Hitler všechny tři přiměl, aby se vrátili zpět do sálu. Hitler byl radostí bez sebe a věřil, že se vše skutečně podařilo. Hitler byl přesvědčen o tom, že jeho lidé ve městě převzali kontrolu nad velitelskými ústředími vojsk a policie. Měšťanská pivnice se za pár hodin proměnila v noční vojenské ležení.¹⁷

Ze strategicky významných objektů však začaly přicházet špatné zprávy, jelikož bez problému se podařilo obsadit pouze oblastní velitelství branné moci, sídlo úřadu generála Lossowa. V pozdních večerních hodinách skončily neúspěchem další pokusy o obsazení dalších strategických budov, jako bylo např. městské velitelství, policejní prezidium či služebna generálního státního komisaře apod. Bylo jasné, že se puč nepodařil. V časných ranných hodinách dospěli Hitler, Ludendorff, Weber i Kriebel k tomu, že triumvirát porušil slovo a že od spojení s nimi odpadl. Hitler a Ludendorff se vrátili do Měšťanského pivovaru, kde mezi vůdci došlo k tvrdým názorovým střetům ohledně toho, co je nutné nyní uskutečnit. Kvůli účasti na puči následně bavorská policie zatkla celkem 216 osob. Vyšetřování probíhalo několik měsíců a dne 26. února 1924 byl zahájen tzv. Hitlerův proces, jinými slovy šlo o líčení proti hlavním obžalovaným. Toto jednání sledovala národní i mezinárodní veřejnost. Soudní řízení skončilo 1. dubna 1924 a Hitler byl odsouzen k pěti letům žaláře. Ještě před koncem roku 1924 však vyšel opět na svobodu, jelikož na podmínku byl z vězení propuštěn. Tehdy začal kolem sebe opět shromažďovat zbytky své strany, která byla po neúspěšném puči zakázána. Puč tak ztroskotal, avšak bavorská justice se postarala ve skutečnosti o to, že si Hitler dokázal ze svého soudního řízení učinit novou propagandistickou příležitost.¹⁸

---

¹⁷ BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 31.

¹⁸ BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 35-38.

2.2 Vzestup NSDAP

Hitler po svém odsouzení, ke kterému došlo v roce 1924, začal následně ovlivňovat další vývoj hnutí. Strana přežila v ilegalitě. Adolf Hitler a Gregor Strasser ztělesnili dvě protikladné tváře a síly NSDAP. Na jedné straně šlo o nimbus a podmanivou působivost vůdčí osobnosti se zvěstovatelským posláním, a na straně druhé rozvážnou a poctivou organizační píli a úsilí krajně vytížených a nezištných aktivistů. Tato protikladnost se však osvědčila. V období normalizace republiky ovšem NSDAP v rámci celkového politického spektra neprorazila. V roce 1924 se strana prezentovala ve volbách jako Národně socialistické hnutí za svobodu a s 900 tis. volebními lístky je tak možné hovořit o zisku 3 % hlasů voličů. NSDAP propadla taktéž ve volbách v roce 1926, kdy získala např. v Sasku 1,6 % hlasů, v roce 1927 v Durynsku 3,4 % hlasů a v říjnu 1927 cca 1,5 % hlasů. Volby do říšského sněmu, které se konaly 20. května 1928, opět potvrdily hlubokou politickou propast, ve které se Hitlerova strana nacházela ještě 3,5 roku. Ukázalo se, že NSDAP je omezena na malé, avšak velmi činorodé a tvrdé jádro fanatických stoupců.¹⁹

Následovaly volby v roce 1930, kdy NSDAP získala již 18,3 % hlasů, což byl obrovský skok. Tím si strana dokázala získat přední postavení v rámci nacionalistické a antidemokratické opozice proti výmarskému systému.²⁰ NSDAP zvolila taktiku získání stále větší podpory ze strany velké buržoazie a začala se profilovat jako skupina, která je schopna přitáhnout drobnou a střední buržoazii nepřátelskou demokratické republice. V letech hospodářské krize rostla agitační forma sociálního protestu, která rozbíjela tradiční schémata třídní solidarity a radikalizovala tak politický boj. Společenský systém nebyl schopen korigovat svoji nefunkčnost a napravit tak následky krize, a proto se začal výrazně projevovat destruktivní potenciál sil, které směřovaly k rozbití demokratické republiky. Mocenský vzestup Hitlerovy NSDAP se stal středobodem státní krize v letech 1930 až 1932. NSDAP vznikla jako strana malé a střední řemeslnické a obchodnické buržoazie, Německá národní strana spojovala naopak latifundisty z východních území a obchodníky z velkých městských aglomerací. NSDAP všem těmto vrstvám nabídla schopnost integrovat jejich zájmy

---

¹⁹BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 92-93.

²⁰SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše: dějiny nacistického Německa*. Brno: L. Marek, 2004. ISBN 8086263517, s. 84.

pod heslem, které odpovídalo nacionalistickému volání, jako např. kampaň proti Versaillské smlouvě apod.²¹

NSDAP se během dvou let proměnila z malé radikální strany, která se nacházela na okraji politického života, ve stranu masového hnutí, které dokázalo revoluční formou zvrátit politické poměry Německa. Začala přitahovat voliče měšťanských stran. Do roku 1933 vzrostl počet členů NSDAP na 800 tisíc. Nový a zásadní charakter antisemitismu NSDAP byl prvkem, který měl u širokých mas obrovský ohlas, jelikož tyto masy byly nejvíce zasaženy krizí. Lživá hesla NSDAP proti Židům, které označovala strana jako příčinu krize, kterou stačí pouze vyhnat a poté bude zabezpečena práce pro zbytek obyvatelstva, dokládají smysl a míru nových hodnot, jejichž nositelem byla Hitlerova strana NSDAP, a to s tichým souhlasem ostatních sil národní opozice. Nacistická strana, která sahala po státní moci, se těšila velké podpory tradiční pravice. Ve volbách, které se konaly 31. července 1932, NSDAP získala 37,4 % hlasů, které pocházely primárně z větší části rozpadlé Německé národní strany, Lidové strany a Demokratické strany. NSDAP dokázala vyrůst díky rozpadu tradičních buržoazních stran. Dne 6. listopadu 1932 se konaly předčasné volby, ve kterých NSDAP zaznamenala mírný ústup a získala 33,1 % hlasů. I přesto však potvrdila své většinové postavení a velký předstih před ostatními stranami. NSDAP využila aliance se silami tradiční pravice a v okamžiku, kdy se jí podařilo umlčet opozici výmarských stran, pokračovala v rozbíjení federální struktury a v soustředění moci v rukou Hitlera.²²

Na vzestup NSDAP měla vliv taktéž vnitřní konfesionální hranice, která byla stejně důležitá jako sociální otázka. V rámci evangelické oblasti se podařilo Hitlerově straně získat převážnou část zbožného a také církvi oddaného obyvatelstva. Díky velmi dobré propagandistické obratnosti se tak NSDAP vydávala za politické hnutí, které je nositelem společenské, národní a mravní obrody. Zde je vhodné podotknout, že ještě před rokem 1933 získávali nacisté v těchto oblastech již určitou podporu prostřednictvím náboženských hnutí tzv. německých křesťanů. V Německu již v této době nebylo žádnou výjimkou a vzácností, když si evangelický farář, který byl

---

²¹COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 25-27.

²²COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 27-30.

národně či evangelicky smýšlející, oblékl hnědou košili a začal mezi věřícími v církevní obci agitovat pro Hitlerovo hnutí. Katolická církev si však až do roku 1933 zachovala vůči NSDAP naprosto jasný odstup. V letech 1931 až 1933 totiž biskupové objasňovali ve svých pastýřských listech věřícím, že členství v NSDAP není v žádném případě slučitelné s křesťanstvím a ani s katolickým svědomím a vědomím. Lze konstatovat, že sociální základna masového hnutí NSDAP pocházela z rolnického a měšťanského prostředí evangelických středostavovských vrstev.²³

Během volebních bojů v roce 1932 byl Hitler v nacionálně socialistickém tisku uváděn již pouze jako „náš vůdce“ či „Vůdce“. Nacistické listy stále více šířily svoji propagandu a celé veřejnosti tak vštěpovaly obraz úspěšného vůdce a jeho hnutí, které je díky němu sjednoceno, stojí za ním a podporuje to, jak odhodlaně kráčí k moci. Masové hnutí si totiž zároveň také vyžadovalo masovou publicitu. Z tehdejších politických prohlášení, novinových zpráv a osobních zážitků očitých svědků je naprosto patrné, s jakým úžasem Hitlera lidé vnímali. Dokonce jej považovali za jakýsi „politický zázrak“ a zahrnovali jej důvěrou a samou chválou. Vůdce NSDAP začal v tomto období nabývat na nepostradatelnosti, jelikož bez něj by jeho strana zajisté ztratila na přitažlivosti. V rámci volební kampaně v roce 1932 Hitler vystoupil na celkem 148 masových shromážděních, kterých se účastnilo v průměru cca 10 až 20 tis. lidí. Pro miliony lidí se tak stalo jakýmsi národním sportem Hitlera spatřit při jeho vystoupeních alespoň z dálky jej slyšet. S rostoucím počtem členů NSDAP se taktéž změnila struktura této strany. Sympatizující honorace se zbavila své opatrnosti a již veřejně se k NSDAP začala hlásit – toho se ještě do roku 1930 ani neodvažovala. To, že NSDAP následně dokázala strhnout až 30 % obyvatelstva, bylo neuvěřitelné. Důvod byl jasný – kolem starého „tvrdého“ jádra fanatických ideologů a aktivistů se postupně seskupilo heterogenní spektrum emocionálně motivovaných stoupenců, kteří pocházeli z širokého tábora antirepublikánské nacionální opozice. K tomu přihlížel sám Hitler, který se v roce 1932 ve svých proslovech mnohem méně zmiňoval o základních světonázorových stanoviscích. Pod heslem boje za národní společenství a národní pospolitost se tak

---

²³BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 113-116.

skrývala výzva vedoucí k tvorbě moderní a mobilní občansko-nacionální masové společnosti.²⁴

2.3 Budování diktatury v letech 1933 až 1934

Je jasné, že v Německu nebyla diktatura vybudována během jediného dne ba naopak – výstavba pokračovala postupně. V odborných kruzích se objevily diskuze, zda šlo o převzetí moci nacisty či naopak přechod moci z Výmarské republiky na nacismus. Hitler se stal kancléřem dne 30. ledna 1933. Fakticky však ještě moc skutečně neuchopil, jelikož toho musel ještě dost uskutečnit, aby si svojí vládnoucí moc nad německou administrativou, vládou a lidmi patřičně upevnil. V letech 1933 až 1934 Hitler systematicky prosazoval politiku tzv. Gleichhaltung (tzv. aby všichni zařadili stejnou rychlost), aby si zajistil svojí moc nad německou politikou a německou společností. Ani tehdy však nebyla jeho moc absolutní, jelikož Německo byl stát s dosti složitým systémem, který byl plný rivality uvnitř centra a vlivu.²⁵

Když v roce 1933 Hitler získal místo kancléře Třetí říše, nemohla být situace v Německu již horší. Země byla totiž sužována nezaměstnaností a byla zbavena již téměř armády, což znamená, že se země nacházela na pokraji svého zhroucení. Německo bylo v této době bezpochyby nejslabší velmocí na Západě a jeho sousedé (Polsko, Francie aj.) byly vůči Německu dosti nepřátelsky naladěné a velmi dobře vyzbrojené. Bezdomovec z vídeňské spodiny tak v souhrnu potřeboval cca 7 let na to, aby změnil Německu v nejmocnější zemi v Evropě a prostřednictvím laviny výbojů se tak stal pánem poloviny kontinentu. Hitler postupoval velmi rychle, brutálně a s chytrostí – to bylo totiž charakteristickým znakem taktiky, kterou Hitler volil. S upevňováním autority začal přímo v Německu. Poslední, ještě poměrně svobodné volby, které proběhly dne 5. března 1933, poskytly nacistům možnost použít veškerých možností, jaké jim vláda poskytovala. Goebbels, říšský ministr propagandy, který vedl ministerstvo pro lidovou osvětu a propagandu, v těchto volbách zcela triumfoval. Dne 3. února 1933 si do svého deníku poznamenal: „*Nyní již bude snadné pokračovat v boji, můžeme totiž využít všechny možnosti, které stát*

---

²⁴ BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766, s. 117-121.

²⁵ FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024731049, s. 59-60.

poskytuje. Máme k dispozici rozhlas a máme k dispozici také tisk. Předvedeme tak lidem mistrovské dílo propagandistického umění.“ Jedním z obrovských tajemství úspěchu nacistů a Hitlera bylo velmi obratné použití rozhlasu, tisku, filmu a veřejných sdělovacích prostředků. Dozor, který byl uskutečňován Goebelsovým ministerstvem propagandy, byl tak moc přísný, že ti, kteří měli přístup k západnímu tisku, se mohli nechat nachytat na některá problematická prohlášení německých novin.²⁶

Po zahájení procesu změn celého systému v Německu, který Hitlerovi vynesl investuru, chtěl Hitler okamžitě vyslat signály dovnitř strany a také mimo ni. První vláda, kterou tak Hitler sestavil, byla koalici starých sil národní opozice. Nacisté v ní měli pouze menšinu, jelikož Hitler v této době upřednostňoval mnohem více nacionální konzervativce, jelikož chtěl zdůraznit politiku aliance veškeré pravice. Vícekancléřem se stal von Papen, ministrem hospodářství se stal Hugenberg a ministrem zahraničí se stal von Neurath. Všichni tito Hitlerovi muži byli určitými garanty postupu nové vlády, a to směrem ke konzervatismu, který byl solidární s nacismem. Hitler pamatoval taktéž na ozbrojené síly a velení nad reichswehrem tak svěřil generálu von Blombergovi. Platforma nově sestavené vlády tak jasně naznačovala určitou linii mezi nacismem a tradičními elitami, které měly být jedním z hlavních faktorů stability. To, co však skutečně spojovalo tyto elity s nacismem, bylo daleko silnější než to, co je mohlo rozdělovat, což je důležité zmínit.²⁷

Hitler vůbec neskrýval, že volby, které po jeho uvedení do funkce kancléře, budou posledními svobodnými volbami v parlamentním státě. Volby, které byly vypsané na 5. března 1933, již proběhly pod nátlakem teroristické kampaně. Požár Reichstagu v noci na 27. února poskytl vhodnou záminku pro vydání prvního dekretu říšského prezidenta, který se dosti hluboce již dotýkal občanských a také politických práv, zavedl trest smrti pro celou sérii různých zločinů proti bezpečnosti státu apod. Rychlost, s jakou byl tento dekret vydán, potvrzuje to, že byl již dopředu připraven, aby mohl být vyhlášen již při první příležitosti. To zároveň zpětně vzbuzuje podezření, že i požár byl dopředu naplánován. Dekret z 28. února 1933 byl zajisté

---

²⁶SHIRER, William L. *Vznik a pád Třetí říše: historie hitlerovského Německa*. Praha: Naše vojsko, 2006. Historie a vojenství. ISBN 8020608044, s. 62-69.

²⁷COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 30-31.

prvním ze série opatření, která vedla k celkové demontáži systému výmarské republiky, aniž by došlo k formálnímu zrušení tohoto systému. Hlavní prvky přeměny politického a ústavního systému je tak možné shrnout do těchto bodů: ²⁸

- potlačení občanských práv;
- orientace moci proti jakémukoliv zárodku autonomie v zemi a ve společnosti;
- přenesení pravomoci z moci zákonodárné na moc výkonnou.

Od jara 1933 nacisté uskutečnili řadu kroků s cílem rozšířit a upevnit svoji moc. Je zajímavé, že i ukázkou obrovské síly nacismu byl výsledek voleb, které byly již kontrolovány „shora“, a byl horší, než samotní nacisté a Hitler předpokládali – získali totiž 43,9 % hlasů. To neodpovídalo očekávanému charakteru spontánní podpory. K tomu je nutné však zajisté přidat druhotný, avšak významný souhlas nacionalistických konzervativců, kteří spolupracovali s vládou, kterou Hitler sestavil. Následky postupu vlády, která byla vytvořena, byly dosti dramatické. Už při konání první schůze totiž bylo s okamžitou platností vyloučeno ze sněmovny celkem 81 komunistických poslanců. Parlamentní instituce se tak začala stávat fikcí. Následně byli odvoláni tak zástupci sociální demokracie a strany Centrum, čímž byl fakticky dovršen proces rozpadu výmarských politických stran. ²⁹

Došlo ke vzniku zákona pro obnovení profesionální vojenské služby, a to dne 7. dubna 1933, čímž se Hitler snažil očistit státní služby. Židé začali být ze státní služby odstraňováni jako odpůrci režimu, avšak tato čistka nebyla tak dokonalá, jak si NSDAP přála. Dne 7. dubna 1933 bylo do nové funkce říšského guvernéra uvedeno celkem 10 funkcionářů, což byli především oblastní vůdci NSDAP. ³⁰ Lze konstatovat, že Hitler dobyl Německo až moc snadno, avšak s příchodem léta 1933 před ním ležela ještě spousta práce a řada problémů, které musel vyřešit – zabránit druhé revoluci, urovnat napjaté vztahy mezi SA a ozbrojenými silami, vyvést

---

²⁸COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 32.

²⁹COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 32-33.

³⁰FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024731049, s. 62-63.

Německo z ekonomické krize a dát práci celkem 6 milionům nezaměstnaných lidí v Německu a urychlit taktéž tajný zbrojní program Třetí říše. Zcela první použil termín „druhá revoluce“ Röhm, což byl šéf SA, a právě on trval na jejím uskutečnění. Byl přesvědčen o tom, že revoluce se nesmí zastavit.³¹ Lze konstatovat, že nacisté nechtěli pouze kontrolovat německou společnost, ale chtěli lid transformovat v soudržnou a rasově čistou národní komunitu „soukmenovců“, která by vyloučila jedince „cizího původu“, kteří byli vnímáni jako podřadné a znečišťující sociální uskupení – šlo o Židy, cikány, homosexuály, postižené jedince a asociální jedince.³²

Na počátku roku 1934 se stále více začaly projevovat potíže, které byly způsobeny třemi navzájem provázanými problémy – trvání radikálních členů strany a vůdců SA na tzv. druhé revoluci, rivalita mezi SA a pozemními silami a otázka spojená s nástupcem prezidenta Hindenburga, jehož dny se chýlily pomalu ke konci. Röhm, vůdce jednotek SA, jejichž základna již disponovala cca 2,5 miliony členů, se tak vůbec nenechal nějak uchlácholit Hitlerovým gestem, kdy jej Hitler přibral do vládního kabinetu. V únoru 1933 tak Röhm vládnímu kabinetu předložil dosti obsáhlé memorandum, ve kterém navrhoval, aby byla SA použita jako jádro pro novou lidovou armádu, a aby ozbrojené síly, SA, SS a všechny vojenské veteránské skupiny byly podřízeny pouze jednomu ministerstvu obran, v jehož čele by se nacházel on sám. Nejvyšší vojenští představitelé jeho návrh však striktně odmítli a obrátili se tak na Hindenburga, aby je podpořil. Je jasné, že pokud by Röhm získal kontrolu nad pozemními silami, veškeré tradice vojenské kasty by byly v Německu zničeny. Je jasné, že Hitler si tehdy nemohl dovolit s ozbrojenými silami rozkmotřit, a tudíž Röhmův návrh nepodpořil, a naopak netajil se tím, že chce snížit počty SA min. o dvě třetiny. Jakmile se o tomto dozvěděla veřejnost, Röhm a jeho SA byli zcela rozhořčeni a velmi pobouřeni. S blížícím se létem roku 1934 se tak vztahy mezi šéfem SA a nejvyšším vojenským velením začaly zhoršovat. Hitler však na rozdíl od dosti tvrdohlavého Röhma uvažoval spíše dopředu a myslel, co se stane v okamžiku, kdy Hindenburg zemře. Moc dobře věděl, že prezident a ozbrojené síly dávají přednost tomu, aby byla opět nastolena hohenzollernská monarchie, avšak Hitler měl

---

³¹SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše: dějiny nacistického Německa*. Brno: L. Marek, 2004. ISBN 8086263517, s. 186-190.

³²FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024731049, s. 65.

již jiné plány. Jakmile se Hitlerovi na konci dubna 1934 donesla zpráva, že dny prezidenta jsou sečteny, začal okamžitě jednat.³³

V noci ze dne 29. na 30. června 1934 proběhla tzv. Noc dlouhých nožů, což byla čistka na příkaz Hitlera a za podpory Göringa. Toho dne Hitler zahájil vnitřní čistku, jejímž cílem byla primárně likvidace SA, kterou sám Hitler vnímal jako rostoucí hrozbu pro svoji moc. Celá akce se proměnila v krvavý masakr a ve vyrovnávání účtů s nepřáteli nacistického režimu. Noc dlouhých nožů si vyžádala celkem 85 obětí a mimo jiné byl mezi oběťmi taktéž generál, který byl Hitlerovým přímým předchůdcem ve funkci kancléře, dále osobní tajemník dalšího kancléře a několik katolických politických vůdců aj. Hitlerova vláda tak byla v tento okamžik již připravena vést zemi naprosto nelegálně, krvavě, bezohledně a bez jakéhokoliv ohledu na lidské nebo právní normy. Noc dlouhých nožů je osudovým zvratem v Hitlerově éře.³⁴ Hitler začal v Německu tvrdě vládnout a nacisté postupně přebíraly další úřady – fondy odborů, Hitler uvěznil jejich předáky, zakázal pořádání stávek a omezil tím značně sílu dělnictva. Obdobně ovládal také církve a školství, utišil tisk, udusil malé firmy a obchodníky přiměl k tomu, aby se živili ze stálého platu. Z tisku Hitler učinil doplňující zdroj nacistické propagandy. „*Režim, který jednou vraždil, se nikdy nepřestane bát a ani se nemůže bát. Cítíme to, když se díváme na Hitlerovy fotografie z oněch dnů. Tento muž nemá již před sebou jinou cestu než cestu násilí, krvavých činů a války. Dne 30. června 1934 byl s konečnou platností předznamenán vývoj Třetí říše. Zárodek velkého zločinu se tak dostal do krevního oběhu hitlerovské říše.*“³⁵ Hitler začal vychovávat lidi, kteří musí být dle jeho názoru vychováni k národněsocialistickému pojetí státu. Nacistický režim byl podporován velmi složitým aparátem teroru. Již v březnu roku 1933 byl otevřen první koncentrační tábor pro politické odpůrce v Dachau.

---

³³SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše: dějiny nacistického Německa*. Brno: L. Marek, 2004. ISBN 8086263517, s. 197-199.

³⁴ASHDOWN, Paddy. *Nein!: spiknutí proti Hitlerovi 1935-1944*. Praha: Metafora, 2019. ISBN 9788076250949, s. 36-37.

³⁵CÍLEK, Roman. *Rázný nástup katů: noc dlouhých nožů: osudový zvrat v hitlerovské éře*. Řitka: Čas, 2017. Český čas. ISBN 978-80-7475-184-4, s. 6.

3 Prameny nacistického práva

Režim Hitlera je nazýván jako nacionální socialismus, tedy nacismus. Jedním z klíčových úkolů nacistů bylo v rámci právní oblasti zavést na celém území Říše a taktéž na okupovaném území jednotné právo. Na úvod této kapitoly je nutné zmínit se o tom, co nejvíce charakterizuje nacismus. To, co se promítá skrz všechny oblasti nacistického státního zřízení v Německu, je bezpochyby účelovost, přičemž je možné hovořit o dvojí účelovosti, a to oficiální a neoficiální účelovost. Oficiální účelovost, kterou nacistická ideologie hlásí veřejně, je účelovost z hlediska toho, že na prvním místě je zájem národa a jediným ukazatelem a zároveň také nejvýznamnějším cílem je prospěch německého lidu. Neoficiální účelovost, která je typická ve své podstatě pro všechny totalitní režimy, prezentuje naopak soukromý účel despotického vedení země, které se odchyluje dle aktuální potřeby vrcholných představitelů země od zájmu lidu, kdy cílem je udržet v zemi politickou moc. Tato dvojí účelovost, tedy primárně ta neoficiální, hraje klíčovou roli a zároveň tvoří základ nacistické právní filosofie.³⁶

Nacismus je ideologií NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) a kombinuje v sobě nacionalismus ve své krajní podobě, tedy v podobě fašismu, rasismu a antisemitismu (nepřátelství či předpojatost vůči Židům). Stojí tudíž na nadřazenosti jedné lidské rasy – árijské rasy. Prezentuje nutnost „čistoty“ národa z hlediska rasy, a to s cílem dosáhnout dokonalého a prosperujícího národa a státu. V nacismu se tak objevuje fašistická myšlenka „všechno pro národ“ a dále také autoritativnost, která je zde reprezentována diktátorským státním zřízením se socialismem, který poukazuje na to, že stát má primárně sloužit německému lidu, avšak jako celku, nikoliv pouze jednotlivci. Klíčovým kritériem je tudíž přínos německému národu ve všech možných oblastech. Nacistické německé zřízení má něco z obou ideologií, proti kterým bojovalo. Z komunismu si tedy vzalo nadřazené postavení státu, který slouží národu jako celku, kdy se musí individuální zájmy občanů podřídit zájmu celku. Dobové projevy komunismu v sobě má taktéž Politika Národní společnosti, tzv. Volksgemeinschaft, která ve svém obsahu hlásila blahobyt pro národ, podporu dělníků a rolníků prostřednictvím doktríny Krev a Půda, a dále

---

³⁶ PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 9788071068112, s. 41-42.

smazání společenských rozdílů, které existovaly mezi buržoazií a německou dělnickou třídou.³⁷ Je nutné zmínit, že nacismus si vzal taktéž něco z kapitalistického a pravicového postoje – např. soukromé vlastnictví, se kterým souvisela hospodářská soutěž na trhu s cílem podporovat konkurenci a ekonomický rozvoj v zemi, či zákaz kolektivního vyjednávání dělníků. I zde se opět promítá neoficiální účelovost, která se projevuje v celém nacistickém zřízení. NSDAP odsuzovala buržoazii, jelikož prezentovala priority jednotlivce, nikoliv priority celého národa. NSDAP hlásala solidaritu národa a rovné příležitosti pro všechny občany země. Netrvalo dlouho a svůj postoj změnila, jelikož si strana uvědomila, že bez podpory ze strany buržoazie svého cíle (mocensky a politicky ovládnout celé Německo) nemůže nikdy dosáhnout.³⁸ Je více než jasné, že nacisté tak svojí ideologii uzpůsobili svému cíli a účelu, což uskutečňovali prostřednictvím svých přívrženců nejenom v oblasti filosofie, ale také v oblasti ekonomiky a především práva, kdy se o legalizaci nacistického právního systému pokoušeli tehdejší právní experti, mezi které patří např. Hans Messerschmidt aj.

3.1 Právo v nacistickém pojetí

V období národního socialismu právní věda neměla podobu žádného uceleného systému myšlenek, jelikož právě myšlenky byly dosti nejasné, neurčité a také nesrozumitelné. Nešlo ani tak o konkrétní myšlenky, jako spíše o pouhé fráze, které měly za cíl přetvořit německé právo do podoby nástroje sloužícího jako ochrana nově nastoleného národního socialistického pořádku. Proto ani není fakticky možné prezentovat všeobecný a přesně formulovaný ideologický pohled nacistických právních teoretiků a ideologů na právo, avšak zde pouze můžeme prezentovat některé názory níže zmíněných osobností nacistického právního odvětví a nacistické právní filosofie a v nich hledat určité společné body. „*Mezi nejznámější představitele, kteří v teoretické rovině podali své představy o právu, patří např. Justus Wilhelm Hedemann, Heinz Hildebrant, Rudolf Bechert, Otto Koellreutter, Helmut Nicolai, Alfred Rosenberg, Hans Frank, Fritz Markull, Hermann Messerschmidt či korunní*

---

³⁷ PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 9788071068112, s. 44.

³⁸ KNAPP, Viktor. *Problém nacistické právní filosofie*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 9788086473215, s. 32-36.

právník Třetí říše jménem Carl Schmitt.“³⁹ Po skončení 2. světové války dokázal podat Viktor Knapp dodnes nepřekonatelný výklad určitých aspektů nacistického práva. Definiční práva vytvořil prominentní právník bavorského ministerstva spravedlnosti Hanse Franka: „*Právo je to, co prospívá německému národu.*“⁴⁰ Právo je tudíž úzce vázáno na prospěch celého německého národa, a proto je vnímáno jako něco, co musí sloužit německému státu, kdy příslušnost k národnímu státu nezávisí v tomto případě na vůli jednotlivce, ale závisí na rase a na národní příslušnosti. Liberalistický stát 19. a 20. století byl v tento okamžik nahrazen státem národním, který se vyznačoval podřízením zájmů jednotlivce potřebám národa. Program NSDAP z 24. února se již věnoval této otázce taktéž, a to na několika místech, a vyžadoval právní obnovu – tzv. *Rechtserneuerung*.⁴¹ Tento požadavek ve své podstatě prostupuje celou právníkovou dobovou literaturou 30. let 20. století, kdy je „ozdravení“ německého národa spojeno s úplným obnovením právního řádu právního myšlení.

Rudolf Bechert ve své práci uvedl: „*Přeměna, která zahrnuje všechny obory práva a vyžadující jejich nové úpravy, nespočívá v žádném případě v účelových úvahách, ale je klíčová z hlediska předpokladů a dosahu, jelikož vychází ze zásadního duchového hodnocení, tedy z nacionálního socialismu. Nacionální socialismus je nejenom politickým požadavkem, ale také světovým názorem. Světový názor dává určitou míru svému mravnímu oprávnění a následně staví základ pro metafyzické pojetí státu a práva. Žádný okruh duševního života není určen světovým názorem jako právo a jeho pěstění. Úprava a aplikace práva tedy závisí v každém případě na mravním obsahu, který je vytěžen ze zásady. Zásada pak musí být nutně opřena o*

---

³⁹TAUCHEN, Jaromír. Základní ideologická východiska nacistického soukromého práva jako vzoru pro právo protektorátní. *Masarykova univerzita - Právnícká fakulta* [online]. Dny Práva, 2010 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z:

[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_\(3587\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_(3587).pdf)

⁴⁰TAUCHEN, Jaromír. Základní ideologická východiska nacistického soukromého práva jako vzoru pro právo protektorátní. *Masarykova univerzita - Právnícká fakulta* [online]. Dny Práva, 2010 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z:

[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_\(3587\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_(3587).pdf)

⁴¹GOTTFRIED, Feder. *Das Programm der N.S.D.A.P. und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. Eher, 1928, s. 166-169.

samotný smysl života.“⁴² Je nutné zmínit se taktéž o tom, z jakých zdrojů vůbec nacistické právo vycházelo. Lze konstatovat, že nacistická právní filosofie vychází z mystických hlubin národního společenství, přičemž touto tezí tak byli ovlivněni všichni nacističtí autoři. Za materiální pramen práva je možné označit právo vrozené, které vychází přímo z duše národa – tzv. Volksgeist. Z duše národa vychází celé právo.⁴³

Nacističtí ideologové a teoretici nedokázali podat srozumitelnou, jasnou a jednotnou odpověď na ideologické aspekty práva, ale jedno mají společné – tvrdí, že národněsocialistický světový názor nelze pochopit pouze rozumově, jelikož život je možné chápat pouze životem, tedy vůlí, vírou a mýtem. Život je tak představován národem, který má v krvi princip sebeuskutečnění, a za jeho nejvyšší ztělesnění lze označit Vůdce.⁴⁴ Nacisté se lidem snažili vštěpovat do hlavy to, že jejich ideologie nepramení v žádném případě z rozvažování, ale z německé duše, která chápe živelně, citově a pudově. O ideji nacismu posléze tvrdili, že „otcem“ této idey je právě vůle, matkou příroda a porodní babičkou nouze. To mělo za cíl zdůraznit primárně pudové a citové chápání ideologie a cílem práva tak bylo tuto ideologii lidem vysvětlit – vysvětlit to, proč nacistická právní věda a filosofie nemůže nikdy tvořit pouze jeden celek, avšak naopak souvisí s mnohdy naprosto protichůdnými a navzájem si odporujícími tvrzeními.⁴⁵

Při vymezení materiálních pramenů práva velmi často němečtí autoři zacházeli do mystiky, což je všeobecně známo. Cílem bylo tak zakrýt nelogičnost svých výkladů poukazem na prozřetelnost kategorie, jako je rasa, krev či půda. I velmi vzdělaní lidé ve svých pracích dokola opakovali nacistická dogmata. Dle jejich přesvědčení je právo něčím, co je vrozené. Pramenem práva je právní cit, přičemž právo vrozené tak každý jedinec může odposlouchat ve svém vlastním nitru. Soudci

---

⁴²NÝDL, Bohumil. *Základy nacionálně-socialistické nauky právní*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbíрка právních pojednání, s. 1-2.

⁴³Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1, s. 25757-2773.

⁴⁴KOLMAN, Arnošt. *Ideologie německého fašismu*. Praha: Svoboda, 1946. Politika - sociologie – národohospodářství, s. 93.

⁴⁵TAUCHEN, Jaromír. Základní ideologická východiska nacistického soukromého práva jako vzoru pro právo protektorátní. *Masarykova univerzita - Právnická fakulta* [online]. Dny Práva, 2010 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z:

[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_\(3587\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_(3587).pdf)

tak v rámci aplikace práva naslouchali svědomí národa. Je nutné zmínit, že v rámci nacistické právní filosofie je jasně patrná vazba mezi právem a mravností, kdy právní cit splývá s mravností. Mravnost nacisté spojovali s věností a se ctí. Kromě práva vrozeného v Německu existovalo také právo dané, přičemž právo dle nacistické ideologie je tak obrazem vrozeného práva – tedy práva, které je dáno přírodou a žije v krvi. Právo dané je tak mystickému právu podřízeno. „*Tak národní právní přesvědčení, jsouc pravým právem, může dokonce zbavovati účinnosti platné zákony, pokud jemu odporují.*“⁴⁶

3.1.1 Zásada „Gemeinnutz geht vor Eigennutz“

Nacionální socialisté jsou to, co již v názvu o sobě tvrdí, tedy jednou z mnoha verzí socialismu. Jejich symbol v podobě rudého praporu socialismu s hákovým křížem nacionalismu obsahuje onu „rudou“ socialistickou část naprosto oprávněně. Hitler neměl žádnou specifickou sociální a ani ekonomickou politiku a Třetí říše ani fakticky nepředstavovala žádnou revoluční transformaci německé společnosti či německého hospodářství, což je podstatné zmínit. Nacistická strana, v jejímž čele stál Hitler, měla řídicí pozici. Velké společnosti získaly určité úlevy a měly tak prostor pro své manévry, avšak pouze za účelem zvýšené produkce. Nacisté dokázali efektivně vykonávat stranickou diktaturu nad průmyslem. Poklesu nezaměstnanosti dosáhli díky masivní keynesiánské stimulační politice. Veškerý zisk podniků, který byl generován, měl být následně reinvestován, a to přesně dle pokynů Třetí říše. Nacisté zavedli taktéž cenovou kontrolu. Zájmy jednotlivce tak byly nuceny ustoupit zájmům, které mělo národní společenství. V rámci Dekretu z 28. února 1933 došlo k anulování čl. 153 Výmarské ústavy, který v minulosti zaručoval soukromé vlastnictví a značně omezoval zásahy do oblasti soukromého vlastnictví, a to dle definovaných kritérií. Koncepce vlastnictví tak v této době prošla zásadní změnou, kdy individualistická koncepce státu tak musela ustoupit konceptu, kdy zájem celku stojí před zájmem jednotlivce – Gemeinnutz geht vor Eigennutz.⁴⁷

Národní společenství, které bylo reprezentováno německým národem, se stalo hlavním a klíčovým pojmem nacistické propagandy a rétoriky nacistů. Nacistická

---

⁴⁶MANDL, Vladimír. *Právní soustava německé říše: (výběr)*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbírka právních pojednání, s. 10.

⁴⁷HUBER, Hans. *Jahrbuch des effectlichen rechts*. Mohr Siebeck, 1935, s. 135.

právní věda zcela odmítala liberalistické pojetí práva a rozlišování mezi soukromým a veřejným právem. Podle národních socialistů liberalistický zákonodárce měl spatřovat účel soukromého práva v oblasti ochrany dosti egoistických zájmů jednotlivce. To se mělo odvíjet od myšlenky, že v oblasti soukromé sféry tak jednotlivci nejsou vázáni žádným poutem, a jednatel je tudíž středobodem soukromoprávních předpisů.⁴⁸ V období liberalistického státu tak vůle jednotlivce převyšovala vůli společenství a subjektivní právo se nacházelo nad objektivním právem. Heinrich Stoll kritizoval ve svém díle německý a antisociální francouzsko-anglický charakter liberalismu. Fakt, že u liberalistického práva chyběl „národní“ prvek, tak měl vést k odcizení jednotlivce a národního společenství, tedy státu. Nacističtí právníci tak tímto způsobem bojovali proti německému občanskému zákoníku z roku 1896, jelikož dle jejich názoru se jednalo o produkt liberalistického pojetí práva. Rudolf Bechert uvedl: *„Konečné znění občanského zákoníku bylo dosti špatně zakrytým zachováním římského práva. Římské právo pozdvihlo do znaku myšlenku jednotlivce, čímž se dostalo do zcela zřejmého rozporu s německým právem. Jelikož, odvozuje-li římské právo všechny zásady z jednotlivce, německé právo je vybudováno na zcela opačném základě, kdy se právo jednotlivce odvozuje z práva pospolitosti. Zatímco je římské právo pojato tedy individualisticky, německé právo je pojato naopak socialisticky.“*⁴⁹ Program NSDAP z 24. února 1920 obsahoval požadavek, který souvisel s nutností odstranit římské právo z německého právního řádu, a to v bodě č. 19. *„Požadujeme nahrazení římského práva, které slouží materialistickému světovému řádu, německým právem obecným.“*⁵⁰

Je nutné zmínit, že nacisté nechtěli kritizovat původní římské právo – to nebylo jejich hlavním cílem. Kritizovali právo pozdně románské, které bylo pouhým pramenem nadvlády peněz ve společnosti, soukromých monopolů, spekulantů s půdou a mezinárodní korporace z něj čerpají svoji sílu. Kritika římského práva

---

⁴⁸ WALTHER, Arnold. *Die Eingliederung in die Gemeinschaft als Verpflichtungsgrund im künftigen Schuldrecht*. Gießen, 1937, s. 18-19.

⁴⁹ NÝDL, Bohumil. *Základy nacionálně-socialistické nauky právní*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbirka právních pojednání, s. 11-12.

⁵⁰ FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935, s. 13.

směřovala na dvě oblasti – rasová oblast a chybějící vazby na národní společenství.⁵¹ Je jasné, že v pozadí celé nacistické ideologie se nacházela rasová teorie, a proto bylo nacisty římské právo označováno jako „židovatelé“ či „cizorodé“. Nacisté právní styl klasického římského práva označovali za velmi silně racionalistický a naprosto odcizený běžnému životu ve společnosti. Zároveň jej označovali za nepřátelský.⁵² Je více než jasné, že nacisté uznávali původní římské právo (rané období římských dějin) ale v žádném případě už ne justiniánskou kodifikaci, jelikož ta byla označována jako vše, co následovalo, za „židovskou“. Z hlediska kritiky římského práva se na vrchol dostala jeho recepce, kdy recepce byla vnímána a označována za „národní neštěstí“ a od 19. století se tato řeč stala ve své podstatě dogmatem německé germanistiky.⁵³ Recepce byla považována za „znásilnění“ nevinné Germánie, a to brutálními Římany.⁵⁴

Nejvíce byla v Německu napadána pandektistika a s ní spojená pojmotvorba. Recepce měla za následek odstranění starých německých právních institutů a vedla ke ztrátě představy o tom, co právo znamená. Právníci používali totiž latinu a té lidé nerozuměli, což mělo za následek odcizení práva. Takový byl názor Nicolaie.⁵⁵ Na římské právo bylo v Německu nahlíženo kriticky taktéž z důvodu toho, že římské právo mělo určitou vazbu na národní společenství. Kritizována byla jeho poměrně individualistická a materialistická povaha a to, že zde zájmy jednotlivce nebyly podřízeny zájmům celku. Program NSDAP v bodu č. 24 uvádí: „*Strana bojuje proti židovsko-materialistickému duchu v nás a mimo nás a je přesvědčena, že trvalé ozdravení našeho lidu se může dít pouze zevnitř na základě: upřednostnění zájmu celku před právem jednotlivce.*“⁵⁶ Dle teorie nacistů byl stát jen pouhým nástrojem, který vedl k realizaci autokratických cílů jednotlivců a chránily jej ústavněprávní

---

⁵¹BUBELOVÁ, Kamila. *Res - věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR a SR konané ve dnech 14.-16.3.2008 v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2151-3, s. 53-66.

⁵²MARKULL, Fritz. *Der deutsche und der römische rechtsgedanke*. Hamburg: Hanseatische verlagsanstalt, 1935, s. 52.

⁵³MARKULL, Fritz. *Der deutsche und der römische Rechtsgedanke*. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt, 1935, s. 52.

⁵⁴KOSCHAKER, Paul. *Europa und das römische Recht*. 4. Vydání. München, Berlin: C. H. Beck, 1966, s. 148.

⁵⁵NICOLAI, Helmut. *Die rassengesetzliche Rechtslehre. Grundzüge einer nationalsozialistischen Rechtsphilosophie*. 2. vydání. München: Franz Eher Verlag, 1933, s. 10.

⁵⁶FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935, s. 14.

záruky. Cíle bylo možné uskutečnit díky několika institutům, a to je neomezená vůle vlastníka, smluvní svoboda, právo spojené s ochranou osobnosti a právo odkázat jmění.⁵⁷ Německé právo bylo však jiné – vycházelo ze společenství a právo jednotlivce se tak muselo odvodit od národního společenství. Je jasné, že v německém právu hrál klíčovou roli Vůdce a jeho principy, prostřednictvím kterých zemi vedl.

3.1.2 Nacistická ideologie a snaha o veřejné blaho

Hitler tvrdil, že stát není možné ztotožnit s žádnou ekonomickou koncepcí nebo s ekonomickým vývojem, jelikož stát je rasový organismus, nikoliv hospodářská organizace. Vnitřní síla státu se tak jen stěží nachází v souladu s tzv. ekonomickou prosperitou, která neznamena ve své podstatě nic jiného než blížící se úpadek společnosti. Hitler zmiňoval, že na příkladu Pruska je možné jasně vidět, že to nejsou materiální hodnoty, které umožňují vznik státu, ale jde primárně o hodnoty duchovního charakteru. Jen pod „křídly“ duchovních hodnot tak může hospodářství růst. Ještě nikdy se nestalo to, že by došlo ke vzniku státu díky mírovým ekonomickým prostředkům. To je taktéž důvod, proč již v roce 1923 Hitler prohlásil ve svém projevu v Mnichově, proč žádné z ekonomických opatření není možné bez „meče“ a žádná industrializace není možná bez použití síly. Kromě této dosti vágní a poněkud „syrové“ filosofie se Hitler zatím do žádných hlubších myšlenek při zakládání Třetí říše nepouštěl.⁵⁸

Je nutné zmínit, že nacismus je směr, který se stal „vládnoucím světovým názorem“ v okamžiku, kdy německá společnost byla značně postižena důsledky 1. světové války a taktéž ekonomickou krizí. O nacismu tak není vhodné hovořit jako o utopii či čisté ideologii, ale spíše je vhodné na nacismus nahlížet jako na pragmatickou koncepci, která dokázala díky zjednodušení politické situace a poskytnutím řešení problémů, které společnost tížily, získat obrovské masy lidí a převzít tak moc v Německu. Nacistická ideologie vychází z nadřazenosti německé árijské rasy nad ostatními národy. Nacisté upřednostňovali zájem celku před zájmem

---

⁵⁷ KASER, Max. *Römisches Recht als Gemeinschaftsordnung*. Tübingen: J.C.B.Mohr Verlag, 1939, s. 5.

⁵⁸ SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše: dějiny nacistického Německa*. Brno: L. Marek, 2004. ISBN 8086263517, s. 84-85.

jednotlivců, což je úzce provázáno s termínem „veřejné blaho“, které bylo hojně skloňovaným pojmem v této době. Veřejné blaho se tak stalo součástí nacistické mluvy a součástí výraziva nacistů. Po roce 1933 tak již nebyl středem zájmů v Německu jednatel, ale naopak národ jako celek, což je jedna z klíčových myšlenek nacistické ideologie. Jednatelci se tak mohli realizovat pouze v rámci národního společenství. Myšlenka národního společenství není však typická pouze pro veřejné právo, avšak objevila se ve všech sférách, a tudíž také v soukromoprávní oblasti.⁵⁹

Je nutné zmínit, že termín „veřejné blaho“, který byl nacisty neustále skloňován, není nacistickým pojmem, ale vzniknul již v 18. století a pochází z anglického „common-wealth“. Klauzule ve prospěch veřejného blaha a zájmu byly součástí právních předpisů již v období monarchie a Výmarské republiky. Termín „veřejné blaho“ je možné nalézt také v několika bodech programu NSDAP – např. v bodu č. 10 je zmiňován zájem celku: „*Činnost jednotlivce nesmí ohrožovat zájmy celku, ale musí se dít v rámci celku a ku prospěchu všech.*“⁶⁰ Bod č. 17 zmiňuje ve svém obsahu národní potřeby a veřejně prospěšné účely – byla požadována pozemková reforma, která byla přizpůsobena národním potřebám země, dále tvorba zákona o vyvlastnění půdy pro veřejně prospěšné účely, a to bez náhrady, a taktéž odstranění pozemkové daně a zamezení možným spekulacím s půdou. Co se týče společného zájmu, tak na ten je odkazováno v bodu č. 18, ve kterém byl požadován nemilosrdný boj proti těm, kteří díky své činnosti poškozují společné zájmy, kdy lichváře, zločince a šmelináře je nutné potrestat okamžitě smrtí, a to bez ohledu na jejich rasu či jejich vyznání. Bod č. 23 programu NSDAP odkazuje na obecný zájem – noviny, které se prohřeší proti obecnému zájmu, je nutné zakázat, přičemž je nutné zákonnou cestou bojovat proti uměleckému či literárnímu směru, který má negativní vliv na život lidí ve společnosti a společnost tudíž rozkládá, a popřípadě uzavřít instituce, které se proti všem těmto požadavkům prohřešily.⁶¹

---

⁵⁹LEICH, Hans. *Der Begriff des Gemeinwohls. Würzburg: Druckerei u. Verlag wissenschaftliche Werke Konrad Triltsch, 1937, s. 1.*

⁶⁰FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken.* 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935, s. 13.

⁶¹FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken.* 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935, s. 14-15.

Je více než jasné, že všechny výše uvedené termíny jsou spojeny do jednoho, v podobě „zájem společnosti“. Lze konstatovat, že se vůdčí myšlenkou života člověka v národním socialismu stala „přednost zájmů celku před zájmy jednotlivce“, což je zároveň také nejvíce přitažlivé heslo celého programu NSDAP. Zásada „Gemeinnutz vor Eigennutz“ tak byla prezentací vyznání víry národního socialismu, která má vliv na celý život národa a obsahuje vše, co je pro život nutné, a proto ji tudíž vedení státu postavilo do popředí zájmu. Jde o větu, která ve své podstatě označuje celý svět myšlenek národního socialismu, a to tak jednoznačně, jako je např. myšlenka křesťanství vyjádřena větou: „Miluj bližního svého jako sám sebe.“⁶² Je zapotřebí zmínit, že na zásadu „Gemeinnutz vor Eigennutz“ lze nahlížet z různých úhlů pohledu:⁶³

- jde o příkaz zákonodárci, aby tvořil takové normy, které upřednostňují zájem společnosti před zájmem jednotlivce;
- jde o výkladové „vodítko“ pro orgány, které aplikují právo veřejné a soukromé;
- jde o nadpozitivní charakter, který měl za následek derogaci veškerých platných právních předpisů, které této zásadě ve svém obsahu odporovaly;
- zásada umožnila nový výklad klauzulí veřejného blaha.

Je nutné ještě doplnit, že v Německu v tak nejisté a dosti zmatené době, jakou období po skončení 1. světové války bylo, že se lidé mnohem více začali uchýlovat k různým extrémistickým hnutím, které slibovaly jednoduché řešení stávající situace a nastolení pořádku. Právě tím byl v Německu nacismus, jehož cílem nebylo nastolit stabilitu v Německu či pomoc tamějším lidem, ba naopak – nacismus měl spíše imperialistické cíle, jejichž oprávněnost byla odůvodňována historicky naprosto

---

⁶² STOLLEIS, Michael. *Gemeinwohlformeln im nationalsozialistischen Recht*. Berlin: J. Schweitzer Verlag, 1974, s. 78-79.

⁶³ TAUCHEN, Jaromír. Základní ideologická východiska nacistického soukromého práva jako vzoru pro právo protektorátní. *Masarykova univerzita - Právnická fakulta* [online]. Dny Práva, 2010 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_\(3587\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_(3587).pdf)

přirozeným vývojem společnosti ze samé podstaty německého národa, německé národní duše a byla odůvodňována také historickým posláním německého národa. Tím nacisté odůvodňovali také rasovou selekci, která vedla k vyhlazování nezpůsobilých a nežádoucích jedinců.⁶⁴

3.1.3 Soukromé právo v období nacismu

V rámci tohoto textu je nutné se zamyslet nyní nad tím, zda vůbec v Německu existovalo soukromé právo či nikoliv. Z liberalistického úhlu pohledu bylo za soukromé právo vnímáno vše, co sloužilo primárně zájmům jednotlivce. Proto se jeho individualistické pojetí následně stalo předmětem kritiky nacistů, jelikož aktivně přispívalo k úpadku pospolitosti. Nacisté striktně odmítali členění práva na oblast veřejnou a na oblast soukromou, jelikož dle jejich názoru existovalo ve společnosti pouze jediné právo, a to právo veřejné. Nacisté se zároveň odvolávali na samotné pojetí germánského práva, ve kterém obě oblasti navzájem splývaly. Dle nacistické ideologie je tak soukromé právo právem společenství, přičemž jedinci, který je součástí společenství, subjektivní právo náleží pouze v okamžiku, pokud mu jej společnost poskytne. Ve svých dílech nacističtí autoři velmi často hovoří o povinnostech, které má vůči společnosti každý člověk, a pak až následuje určitý výčet práv.⁶⁵ Je tudíž více než jasné, že podstatu práva tak netvoří subjektivní právo, ale povinnost, přičemž jednotlivci musí jednat vždy v zájmu celku, tedy jinými slovy musí upřednostnit zájem společenství nad vlastními zájmy. Pokud by totiž v zájmu celku nejednali, ocitnuli by se v rozporu s existujícím právem. Dle nacistického přesvědčení právo a prospěch společenství navzájem splývají. V nacistickém státě stát proti jednotlivci nestojí a nestojí tak proti sobě ani veřejné a soukromé právo, což je podstatné zmínit, že jedinec je součástí společenství. Z toho vyplývá, že úkoly společenství jsou zároveň úkolem jednotlivce.⁶⁶

Někteří autoři na místo členění práva na soukromé a veřejné rozlišují naopak mezi právem společenství a právem soukmenovců, což odpovídá veřejnému právu, a

---

⁶⁴ KOLMAN, Arnošt. *Ideologie německého fašismu*. Praha: Svoboda, 1946. Politika - sociologie – národohospodářství, s. 110-112.

⁶⁵ LEHMAN, Heinrich. *Der Primat der Rechtspflicht*. In: Freisler, Roland et al. *Kampf für ein deutsches Volksrecht*. Richard Deinhardt zum 75. Geburtstag. Berlin: R. v. Decker's Verlag, s. 8-9.

⁶⁶ NÝDL, Bohumil. *Základy nacionálně-socialistické nauky právní*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbírká právních pojednání, s. 18-20.

právem soukmenovců jako právem společenství, které naopak odpovídá dřívější podobě soukromého práva. Součástí práva společenství jsou následující práva: ⁶⁷

- ústavní;
- hospodářské;
- právní;
- sociální;
- trestní;
- selské;
- právní úprava rasových věcí;
- právní úprava dědičnosti;
- právní úprava civilního procesu.

Do práva soukmenovců patří občanské právo a obchodní právo. Z výše uvedeného vyplývá, že v době národního socialismu v Německu ztratilo zcela na významu rozdělení práva na veřejnou a soukromou sféru a zcela odmítána byla myšlenka oddělení státu od společnosti. „*Neexistuje žádný soukromý život, který by nebyl ovlivněn životem veřejným a také neexistuje žádná oblast práva, která by upravovala jen soukromou sféru, a také žádná, která by regulovala výlučně veřejnou sféru.*“ ⁶⁸

3.2 Volební program NSDAP

Ve svém projevu dne 30. ledna 1941 v Berlíně Adolf Hitler prohlásil: „*Přemohli jsme demokracii demokracií v demokracii.*“ ⁶⁹ Tím shrnul svojí politickou cestu, která dokázala v roce 1932 ještě v demokratických volbách dovést k vítězství

---

⁶⁷KNAPP, Viktor. *Problém nacistické právní filosofie*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 9788086473215, s. 181-182.

⁶⁸FREISLER, Roland. *Wandel des privatrechtlichen Denkens*. In: Deutsche Gemein- und Wirtschaftsrecht, 1939, s. 1.

⁶⁹FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055, s. 5.

NSDAP. Je nutné zmínit, že Adolf Hitler byl osobou, která ideologicky ovlivnila pohled na právo a justici nejvíce, jelikož jeho myšlenky následně tvořily základ právní teoretiky. Hitler se tak zasadil o nové vnímání práva v rámci národně socialistického duchu, a to spolu s Hermanem Göringem a Heinrichem Himmlerem, což byl říšský vůdce SS a také šéf německé policie. Program NSDAP se právu věnuje pouze útržkovitě, a to v bodech č. 4, 6, 10, 11, 17 až 19 a v bodě č. 24. Šlo pouze o základní hesla, na kterých jsou však viditelné již zárodky pozdějších nacistických zločinů, které otřásly celým světem. Program např. požadoval to, aby se na řízení nacistického státu aktivně podíleli pouze státní občané, tedy pouze soukmenovci, čímž ve své podstatě z podílu na státní moci vyloučil osoby, které měly židovský původ. Ve stručnosti dále program požadoval zavedení pracovní povinnosti, realizaci pozemkové reformy, odstranění tzv. úrokové poroby, vyvlastnění půdy pro veřejně prospěšný účel, trest smrti zločincům, lichvářům atd.⁷⁰

NSDAP se na scéně objevila v době tzv. společenského kvasu, tedy po skončení první světové války, a to jako jedna z významných radikálních skupin, která usilovala o obnovu německého státu. Z intelektuálního hlediska tato strana vyrůstala z vulgárního rasismu, eugenických teorií, darwinismu a z konzervativních obav spojených s možným rozpadem tradiční komunity. Až první světová válka dokázala všechny tyto myšlenkové proudy „přetavit“ do síly, která byla pro nástup nacismu rozhodující. Z této pozice NSDAP reflektovala společenskou krizi ve svém programu, který obsahoval 25 bodů. Program shrnul zahraničněpolitické představy, antisemitské požadavky, otázky občanství a v neposlední řadě také návrhy pro zásadní politické a ekonomické změny. Řada bodů tohoto programu byla skutečně po roce 1933, kdy se Hitler dostal k moci, vyplněna. V programu formulovaném v roce 1920 tak byla shrnuta ideologická pozice NSDAP a snažila se určitým způsobem vytyčit budoucí směr, kterým by se měla celá strana následně ubírat. Program NSDAP je určitým náznakem budoucího ideového směřování NSDAP. Odborníci (např. Hannah Arendtová) se o tomto programu vyjádřili jako o díle jednoho ztřeštěného politika a amatérského ekonoma, kdy toto dílo sehrálo mnohem větší roli

---

⁷⁰FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935.

v literatuře než ve straně samotné.⁷¹ Je nutné však zmínit, že kontury, které byly v programu z roku 1920 nastíněny, našly svůj výraz v praktické politice a také v ideologických pozicích některých prominentů této strany – např. rasová nadřazenost apod.

Program NSDAP je ve své podstatě ilustrací společenského pnutí a zároveň dosti vyhrocené ideologické pozice, ze které krizi členové NSDAP následně reflektovali. Lze konstatovat, že zrušení systému úročných peněžních prostředků, které byly vyráběny z „ničeho“, odstranění mezinárodních burzovních spekulací, zásada všeobecného blaha národa před blahem jednotlivce, velmi přísné tresty za lichvu a zločiny či za bezdůvodné obohacování na úkor národa – to je ukázka několika z řady principů, na kterých byl program NSDAP postaven, a právě tento program nacisty dovedl v roce 1932 k vítězství ve volbách.⁷² Základem vize, která byla v programu prezentována, byl jednoznačně jednotný státní útvar, který překlenul vnitřní rozdělení německé společnosti a tím chtěl napravit nepříznivé zahraničněpolitické postavení, které bylo zakotveno v mírových smlouvách. Cílem tak bylo sjednotit německé obyvatelstvo v tzv. Velkém Německu, a to dle práva na sebeurčení. Požadavek nacismu spojený s ochranou svébytné národní existence lze shrnout následujícím způsobem – občanem země může být jen soukmenovec a jen ti, kteří mají skutečnou německou krev, mohou být soukmenovci, a to bez ohledu na jejich vyznání. Nástrojem NSDAP, který měl sloužit k prosazování tohoto „ideálu“, měla být opatření, která všechny „ne Němce“ vylučovala z účasti na společenském životě.

Lze konstatovat, že program NSDAP je primárně časovým programem. Strana požadovala ve svém programu zrovnoprávnění německého národa s ostatními národy a zároveň usilovala o zrušení mírových smluv z Versailles a St. Germain. Ten, kdo není státním občanem (soukmenovcem), mohl žít v Německu pouze jako host a musel tudíž podléhat cizineckým zákonům. Za státního občana uznávala strana pouze soukmenovce, tedy ne Židy, a požadovala pro svůj lid zemi a půdu k obživě. Strana požadovala, aby se stát primárně postaral z hlediska zajištění možnosti výdělků o

---

⁷¹ARENDDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. 2. vyd.. Praha: OIKOYMENH, 2013. ISBN 978-80-7298-483-1, s. 332.

⁷²FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055, s. 5.

státní občany, přičemž v okamžiku, kdy by nebylo možné se postarat o obživu všem příslušníkům státu, je nutné vykázat z Německa cizí národy. Dále NSDAP ve svém programu hovořila o tom, že je nutné zamezit imigraci „ne Němců“, přičemž strana požadovala, aby tito jedinci, kteří se do Německa přistěhovali po 2. srpnu 1914, ihned Říši opustili. „*Všichni občané státu musí disponovat stejnými právy a povinnostmi. První povinností každého občana státu musí být duševní nebo tělesná práce. Činnost jednotlivce nesmí ohrožovat zájmy celku, nýbrž se musí dít v rámci celku a ku prospěchu všech.*“⁷³ NSDAP tudíž požadovala ve svém programu následující:⁷⁴

- zrušení tzv. bezpracných příjmů, které byly získány bez vynaložení většího úsilí;
- restituci válečných zisků – osobní válečné obohacování musí být vnímáno jako zločin, který směřuje proti celému národu;
- zestátnění všech vzniklých podniků;
- rozdělení zisků velkopodniků;
- tvorbu velkorysého systému péče o staré občany;
- tvorbu zdravého středního stavu a jeho podpora – zespolečenštění velkých obchodních domů a jejich následný pronájem menším podnikatelům;
- pozemkovou reformu, která bude přizpůsobena potřebám národa;
- tvorba zákona o vyvlastnění půdy pro veřejně prospěšné účely;
- odstranění pozemkové daně a tím odstranění spekulací s půdou.

NSDAP ve svém programu dále poukazovala na nutnost boje proti všem, kteří prostřednictvím své činnosti společné zájmy poškozují, a požadovala, aby římské právo bylo nahrazeno německým právem (bod č. 19). Právě bod č. 19, kde národní

---

⁷³ FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055, s. 25.

⁷⁴FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055, s. 26-30.

socialisté chtěli, aby bylo římské právo nahrazeno německým obecným právem, je možné označit za nejvíce problematický, jelikož byl formulován dosti nejasně. Dokonce ani představitelé NSDAP nevěděli, co si mají pod tímto bodem ve skutečnosti představit a co se pod ním skrývá. Tento bod totiž ve svém obsahu odporoval velmi často proklamovanému národně socialistickému požadavku, aby byly všechny právní předpisy napsány jasně, jednoduše a tím tudíž byly zpřístupněny široké veřejnosti. NSDAP dále požadovala, aby každému Němci, který je pilný a schopný, bylo umožněno vzdělání a získání vedoucího postavení ve společnosti, avšak za podmínky, kdy se bude starat o budování německé lidové a vzdělávací soustavy, přičemž učební osnovy je nutné přizpůsobit potřebám praxe. Samotné pochopení státní myšlenky je nutností podporovat již od začátku školní výchovy. Dle NSDAP se měl stát starat o růst zdraví lidu, kdy je prioritou ochrana matky a dítěte, zákaz práce mladistvým, růst tělesné zdatnosti jedince (ze zákona povinná sportovní a tělesná výchova), aktivní podpora spolků, který jsou zaměřeny na fyzickou výchovu mládeže. NSDAP požadovala vytvoření lidové armády a uzákonění boje proti zcela vědomým politickým lžím, a to včetně jejich rozšiřování v tisku.⁷⁵

NSDAP ve svém programu věnovala pozornost tvorbě německého tisku, který měl následně sloužit k nacistické propagandě. Proto strana požadovala, aby všichni redaktoři a pracovníci novin, které vyházejí v německém jazyce, byli jen soukmenovci, a aby vydávání německých novin striktně podléhalo povolení státu, které musí být výslovné. „*Tyto noviny nesmí být tištěny v německém jazyce, bylo ne-Němcům zákonem zakázáno finančně se podílet na vydávání německých novin nebo je ovlivňovat. Jako trest za takový přestupek požadujeme takový novinářský podnik zavřít a ne-Němce, kteří se na něm podíleli, okamžitě vykázat z Říše Noviny, které by se prohřešily proti obecnému zájmu, je třeba zakázat. Požadujeme zákonný boj proti takovému uměleckému nebo literárnímu směru, který působí na život našeho lidu rozkladným vlivem, a uzavření všech institucí, které se prohřešily proti výše uvedeným požadavkům.*“⁷⁶ NSDAP požadovala dále svobodu všech církevních vyznání v zemi, avšak za podmínky, pokud neporušují mravnost a morálku celé

---

⁷⁵ FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935.

⁷⁶ FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055, s. 51-60.

germánské rasy a neohrožují tak stát. NSDAP uvedla, že jako strana vyznává pozitivní křesťanství, avšak k žádnému určitému vyznání se neváže, přičemž aktivně chce bojovat proti židovsko-materialistickému duchu. Strana byla přesvědčena o tom, že německý lid může být ozdraven pouze v okamžiku, kdy obecný zájem stojí před zájmem jednotlivce. Ke splnění všech uvedených požadavků NSDAP požadovala vytvoření silné centrální moci Říše, bezpodmínečnou autoritu ústředního parlamentu nad celou zemí a jejími organizacemi, ustanovení stavovských a profesních komor, a to s cílem provádění rámcových zákonů, které byly vydány státem, v rámci jednotlivých spolkových zemí. Vůdce NSDAP ve svém programu Němcům „slíbili“, že v prosazování všech bodů svého programu budou postupovat bezohledně a nasadí vlastní životy, pokud to bude nutností.⁷⁷

Lze konstatovat, že NSDAP stavěla na principech nového a dosti specifického antisemitského rasismu. Strana doufala, že díky odmítnutí mírových smluv vzbudí u široké veřejnosti nacionalistické reakce, a to primárně u malé a střední buržoazie. NSDAP je totiž chtěla získat na svoji stranu tím, že jim představí znovuvytvoření nového Německa, jehož územní nároky se rozšíří a tím vznikne světová velmoc. Je jasné, že tato imperialistická expanze byla spojena primárně s rasistickou definicí německého národa a již bylo jasné, že NSDAP chce rozdělit a diskriminovat určité občany. Židé byli naprosto otevřeně označeni za rasu, která je cizí německé krvi. Program NSDAP, který byl z hlediska svého obsahu a formulace zmateně antikapitalistický a byl inspirován populistickými hesly, vykazoval prvky státní demagogie a korporativistické tendence. Bylo naprosto jasné, že Hitler již hledat souhlas obyvatelstva s nacistickou ideologií, demagogií a násilnými metodami. Hitler prohlásil, že by bylo naprosto humánní a přirozené, aby stát z rasy učinil základ obecné existence, jelikož právě stát musí pečovat o to, aby rasa zůstala neposkvvrněná.

78

---

⁷⁷FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055, s. 51-62.

⁷⁸COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442, s. 18-20.

4 Zákonodárství

Hitler vnímal stát jako prostředek, který vede k dosažení účelu, kdy účel státu spočívá v zachování a podporování fyzicky a duchovně stejnorodých živých bytostí. Hitler byl od samého počátku znám svým negativním vztahem vůči soudcům, právníkům, úřednictvu a justici jako takové. Hitler, který začal postupně ve svých rukou koncentrovat veškerou moc v zemi, tak v justici viděl určitou překážku, která jej v jeho moci značně omezovala. Hitler byl zákonodárným subjektem. I přesto, že Hitler pouze jen dokázal správně využít myšlenky nacismu, hlavní a mnohdy klíčové příčiny vývoje právní filosofie a celého politického zřízení Německa je možné hledat v jeho velkém díle „Mein Kampf“, jelikož právě díky tomu dokázal dát národnímu socialismu skutečnou podobu. Jsou zde položeny základní kameny vývoj práva v rámci nacistického Německa, tedy nastolení vůdcovského principu, který ve své podstatě ani nikde nebyl zakotven a nebyl ani definován, dále rozvinutí rasistické teorie, která měla za následek vznik tzv. principu zvláštního zákonodárství a v neposlední řadě naprostá jedinečnost NSDAP.⁷⁹ Hitler představy o státu prezentoval v rámci programu NSDAP a v knize „Mein Kampf“ je již pouze více rozvedl. Hitler odmítal parlamentarismus, tedy jinými slovy odmítal zřízení, které vycházelo z principu většiny, kde rozhodující role spočívala v zástupcích, kteří byli voleni lidmi. Odmítal tento princip a již v tento okamžik zmiňoval vůdcovství. Parlamentarismus tak dle slov Hitlera popíral význam autoritativní osobnosti.⁸⁰

Ve své knize „Mein Kampf“ Hitler prohlásil, že světový názor, ať je stokrát správný a pro lidstvo jako celek užitečný, zůstane nakonec zcela bezvýznamný z hlediska uspořádání života národů, a to tak dlouho, dokud se následně jeho zásady nestanou „korouhví“ bojového hnutí. Za hlavní prosazované body nacistické ideologie je možné označit body o nerovnosti ras, vůdcovský princip a antisemitismus. Je nutné zmínit, že v Třetí říši postupně došlo k prosazení principu státní moci v rukou jediné osoby a tou byl říšský kancléř a Vůdce, Hitler. Jeho vláda vycházela z „vyššího zákona“ – duch národa a vůle národa, což mohl německému

---

⁷⁹TAUCHEN, Jaromír. *Organizace vnitřní správy státního aparátu nacistického Německa*. In: *Právní a ekonomické problémy současnosti VII*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 152-160. ISBN 978-80-87071-96-0.

⁸⁰HITLER, Adolf. *Můj boj: dva svazky v jednom. Sv. 1.: Účtování. Sv. 2.: Národněsocialistické hnutí*. Praha: Otakar II., 2000. ISBN 80-86355-26-8, s. 50-60.

národu však zprostředkovat pouze Vůdce. Jen Vůdce byl oprávněn k autentické interpretaci vůle celého německého národa, což je podstatné zmínit.⁸¹ Německý národ byl vnímán jako vlastní politická veličina, přičemž Vůdce byl vykonavatelem její vůle, a Hitler se stal postupně nositelem veškeré státní moci. Hitlerovu moc je tak možné označit za totální, rozsáhlou, neomezenou a především výlučnou.⁸² Hitler sám sebe označoval za reprezentanta národa a ochránce světového názoru, dále za ochránce celé Říše, a především za prvního zákonodárce v Říši. Společností byl oslavován jako „ochránce národa“. Je jasné, že právě zákonodárství bylo plně v rukou Hitlera. Je nutné zmínit, že vláda, ministerstva a soudy neměly již moc zvrátit jeho příkaz. Hitler prodloužil tzv. zmocňovací zákon a tím nemusely již jeho pokyny a příkazy využívat konkrétní formy a mohly být tudíž fakticky vydávány dle jeho vlastní libosti. Zákon je rozkaz Vůdce, přičemž soudce, který musí zákony aplikovat, není vázán pouze na zákony, avšak musí brát v potaz jednotný názor Vůdce.⁸³ Z prohlášení předsedy vrchního zemského soudu je naprosto jasné, jak bylo na Hitlera v této době nahlíženo. „*Nejvyšší soudce německého národa je Vůdce sám, přičemž právě v něm, jako ve vzoru pro každého soudce, jsou ztělesněny všechny ony nejlepší vlastnosti, kterými se osoba soudce vyznačuje, ona znalost práva a znalost všech těch věčných, neotřesitelných zásad lidského řádu.*“⁸⁴

Perverze práva, která nastala po událostech roku 1934, je např. jasná taktéž z článku, který byl uveřejněn v časopise „Juristische Wochenschrift“. V tomto článku bylo psáno, že německá společnost a celý národ je nesmírně vděčný svému Vůdci, a to za osvobozující čin z 30. června 1934. Vůdce, jakožto ochránce práva a nejvyšší soudce německého národa, se postavil do čela všech německých služebníků práva a stal se také tedy jejich Vůdcem. Na každého, kdo byl povolán k ochraně německého práva, tak Vůdce přenesl povinnost ochraňovat německý národ. V článku bylo dále psáno, že soudce Hitler se musí zároveň také však oprostít od otrockých paragrafů

---

⁸¹SÄCKER, Franz-Jürgen. *Recht und Rechtslehre im Nationalsozialismus: Ringvorlesung der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel*. Baden-Baden: Nomos, 1992. ISBN 978-3-7890-2452-8, s. 85.

⁸²HEMPER, Weg. *Die nationalistische Staatsauffassung in der Rechtsprechung des Preußischen Oberverwaltungsgerichts*. Berlin: Duncker & Humboldt, 1974, s. 58.

⁸³SCHUSTER, Jochen. *Freimauer und Justiz in Norddeutschland unter dem Nationalsozialismus. Die beruflichen Folgen der Mitgliedschaft in Logen für Richter und Staatsanwälte*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007, s. 36.

⁸⁴WAGNER, Albrecht. *Die Umgestaltung der Gerichtsverfassung und des Verfahrens- und Richterrechts im nationalsozialistischen Staat*. Stuttgart: Deutsche Ver.-Anst., 1968, s. 205-206.

práva. Pro výklad a aplikaci zákonů je tak určující pouze a jenom jeho vůle, vůle národněsocialistického hnutí.⁸⁵ Tento článek poukazuje na to, jak moc klesla národně socialistická právní věda a jak se dokázala propůjčit ke krytí nacistických zločinů. Lze konstatovat, že moc Vůdce byla časově a věcně neomezená a byla dalekosáhlá, jelikož vůdce se nemusel ze svých činů vůbec nikomu zodpovídat. Vůdce nebyl ani ve svém rozhodování a ve svých činech omezen žádnými právními normami, jelikož byl nejvyšším nositelem v Říši a jediným zdrojem veškerého práva v zemi, což je důležité zmínit.⁸⁶ Z národně socialistické právní vědy vyplývalo, že Vůdce nese odpovědnost jen vůči svému svědomí a vědomí a byl dokonce označován za „exekutora“ vůle národa.⁸⁷ Hitler nejenom, že nebyl vázán žádnými podmínkami či zákony, které by jej v jeho činech omezovaly, ale k tomu, aby si udržel moc, mohl využít veškeré právní a ostatní prostředky, které platným zákonům odporovaly. Dle Hitlera bylo nutností přetvořit jako zákonodárnou, tak soudní moc, a to v politické zbraně. Zákonodárství mělo být konstruováno tak, aby bylo možné Vůdce vůli přímo v zemi aplikovat. Vzorem Hitlera byl anglický ústavní systém, jelikož v něm nebyly ústavní normy zachyceny v písemné podobě. Tímto způsobem chtěl Hitler prosazovat své aktuální politické požadavky. Hitler měl právo kteroukoliv právní normu kdykoliv prolomit a jakékoliv rozhodnutí tak mohl změnit v okamžiku, kdy se neshodovalo s jeho názorem.

Je více než jasné, že státní aparát země byl založen na vůdčovském principu, který se odvíjel od premise, že na místo národa musí nastoupit Vůdce a jeho vůle je jako jediná správná. Dle svého vlastního uvážení tak Vůdce mohl přenášet určitou část své moci na druhé osoby, které mu byly však podřízeny. Hitler byl oprávněn kdykoliv rozdávat rozkazy, které byly z hlediska hierarchie moci vykonávány směrem „dolů“. Byl vytvořen systém nadřízenosti a podřízenosti, a to s Vůdcem nacházejícím se na vrcholu.⁸⁸ Vůdce vydával různé formy pramenů práva – šlo o výnosy, tzv. Erlässe, a vyhlášky, tzv. Verordnungen. Ty byly dále rozlišovány dle

---

⁸⁵SCHORN, Hubert. *Der Richter im Dritten Reich. Geschichte und Dokumente*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1959, s. 91.

⁸⁶NUNWEILER, Andrea. *Das Bild der deutschen Rechtsvergangenheit und seine Aktualisierung „im Dritten Reich“*. Baden – Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1996, s. 270.

⁸⁷NUNWEILER, Andrea. *Das Bild der deutschen Rechtsvergangenheit und seine Aktualisierung „im Dritten Reich“*. Baden – Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1996, s. 270.

⁸⁸TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdčovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2, s. 159-164.

toho, jako oblast regulovaly – NSDAP, stát nebo brannou moc. Je nutné zmínit, že z hlediska hierarchie norem nešlo o to, k jaké oblasti se vůbec vyhláška či výnos vztahovaly, jelikož využívaly naprosto stejnou právní sílu. I z hlediska vztahu vůči zákonům byly postaveny na stejnou úroveň. Lze konstatovat, že typickým znakem pramenů práva v rámci Třetí říše byla neexistence hierarchie norem, kdy vyhlášky mnohdy rušily zákony. V každém moderním, vyspělém a právním státě platí, že zákon definuje práva a povinnosti, a právě k zákonu jsou v případě potřeby vydávány prováděcí předpisy. Toto však nacistická legislativa vůbec v potaz nebrala a toto pravidlo nechtěla, jelikož práva a povinnosti byly ukládány taktéž prováděcími předpisy.

4.1 Princip zvláštního zákonodárství

Princip zvláštního zákonodárství spolu s vůdcovským principem doslova ovládal státní aparát Třetí říše a měl za cíl vyloučit určité skupiny občanů nejenom ze společenského, ale také kulturního a také politického života. Tento princip tak zcela popřel po desetiletí proklamovanou zásadu rovnosti.⁸⁹ K uchopení moci bylo nutné v zemi zlikvidovat demokratické mechanismy, což se Hitlerovi podařilo. Zákonem pro nápravu nouze občanů a národa bylo tehdy vládě fakticky umožněno přijímat usnesením říšské zákony, a to zcela mimo postup, který byl uveden v rámci říšské ústavy.⁹⁰ Je více než jasné, že zákony, které byly přijaty na základě zmocňovacího zákona, se velmi často odchylovaly od ústavy. Zákon, o kterém nacisté tak dlouho usilovali, měl být přijat pouze dočasně – na 4 roky, avšak ani to nebránilo jej posléze několikrát prodloužit. I přesto, že vláda rozhodovala hlasováním, nikdo si nikdy nedovolil Vůdcův návrh neschválit či být dokonce proti. To bylo v této době naprosto nemyslitelné. Je jasné, že Hitlerův úřad tak dokázal získat zákonodárnou pravomoc a v oblasti zákonodárství byl tak postaven na roveň říšského sněmu.

Princip zvláštního zákonodárství je možné označit s určitou nadsázkou jako princip zvláštního zacházení. Nikde nebylo definováno, vůči komu lze tento princip uplatnit, o což ve své podstatě nacisté usilovali, jelikož sami ani nechtěli být v tomto

---

⁸⁹ TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2, s. 159-164.

⁹⁰ VLČEK, Eduard. *Dokumenty ke studiu moderních dějin státu a práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0859-8, s. 87.

případě konkrétní, jelikož jakákoliv bližší konkretizace by následně vytvořila určité bariéry pro uplatnění této diskriminační zásady. Je nutné zmínit, že princip zvláštního zákonodárství nebyl jen pouhým principem, který ovládal Třetí říši, ale byl spojen s tzv. národní pospolitostí, jelikož na osoby, které byly vyloučeny z národního společenství, byla uplatněna dosti speciální a do té doby nevídaná právní úprava. Pojmy jako je „národní pospolitost“ či „národ“ je možné označit za nejvíce skloňované termíny v rámci národně socialistické ideologie.⁹¹ Zde je nutné zmínit se o některých oblastech, kde se tento princip zvláštního zákonodárství projevil:⁹²

- občanské právo – diskriminace osob, které byly mimo národní společenství, byla v Třetí říši uskutečňována prostřednictvím dezinterpretace existujících právních norem (výklad neurčitých právních pojmů, jako např. dobré mravy či dobrá víra aj.);
- civilní právo – zjednodušení napadnutelnosti smluv Árijcem vůči Židovi, a to z důvodu omylu nebo podvodného jednání;
- rodinné právo – dítě mohlo být odebráno rodičům v okamžiku, kdy rodiče nebyli schopni z náboženských či politických důvodů poskytnout dostatečnou záruku, že dítě budou vychovávat dle zásad národního socialismu;
- pracovní právo – zde se jednalo o vrchol rasové diskriminace, jelikož řada zaměstnavatelů byla nucena své židovské pracovníky propustit, přičemž tzv. Neárijci se nemohli ani stát např. vedoucím závodu nebo členem Německé pracovní fronty apod.

---

⁹¹ BÖCKENFÖRDE, Ernst *Staatsrecht und Staatslehre im Dritten Reich*. Heidelberg: C. F. Müller, 1985, s. 111-112.

⁹² TAUCHEN, Jaromír. Základní ideologická východiska nacistického soukromého práva jako vzoru pro právo protektorátní. *Masarykova univerzita - Právnická fakulta* [online]. Dny Práva, 2010 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_\(3_587\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_(3_587).pdf)

4.2 Nejvýznamnější zákony

V rámci následujícího textu jsou blíže popsány klíčové zákony v Třetí říši v letech 1933 až 1934. Je nutné zmínit, že dle čl. 68 Ústavy Německé říše mohla návrhy zákonů podávat říšská vláda, a to se souhlasem říšské rady, či návrhy zákonů mohli podávat samotní poslanci říšského sněmu. O říšských zákonech bylo následně rozhodováno v rámci říšského sněmu. Ústavně schválené zákony posléze vytvořil sám říšský prezident a musel je vyhlásit v říšském věstníku zákonů. Ústava v zemi mohla být změněna legální formou, avšak za účasti 2/3 zákonodárců říšského sněmu, a dále 2/3 hlasujících, což vyplývalo z čl. 76 Ústavy. Je více než jasné, že v okamžiku, kdy se nacisté a Hitler uchopili moci, byl výše uvedený proces naprosto bezpředmětný, jelikož díky zmocňovacímu zákonu došlo k odstranění všech těchto právních garancí.⁹³ Zcela prvním počinem Hitlera byl návrh zmocňovacího zákona, čemuž předcházelo rozpuštění říšského sněmu a nové volby, protože jen tak mohla získat koalice většinu a následně zmíněný zákon prosadit. Je nutné zmínit, že tento zákon byl ve své podstatě schválen ještě stále procesně legitimním způsobem, což znamená, že si jej schválil parlament a tím se tudíž fakticky připravil o svoji zákonodárnou moc, což je podstatné zmínit.

4.2.1 Zmocňovací zákon

Zákon pro nápravu nouze občanů a národa, tedy zmocňovací zákon byl schválen již 23. března 1933, a to na zasedání říšského sněmu. Přítomno bylo celkem 535 poslanců a zákon byl schválen 441 hlasy. Sociální demokraté tehdy hlasovali proti zákonu, a to svými 94 hlasy. Z formálního hlediska tak v tomto případě byla legislativa zachována, jelikož při hlasování byl dodržen požadavek ve výši 2/3 většiny. Jde o první státní základní zákon, který ve svém čl. 1 vymezil, že říšské zákony budou vydávány nejenom ústavně předvídanými cestami, ale taktéž vládou, což platí tedy např. také pro státní rozpočet aj. Z toho je jasně patrné, že se parlament vyloučil nejenom z oblasti zákonodárství, ale taktéž z rozhodování, které souviselo s hospodařením státu. Tento fakt ve své podstatě znamenal taktéž možnost vydávat ústavní zákony bez souhlasu parlamentu a rady. Říšská vláda získala pravomoc uzavírat mezinárodní smlouvy. I přesto, že měl být zmocňovací zákon účinný pouze

---

⁹³STAFF, Ilse. *Justiz im Dritten Reich: Eine Dokumentation*. FISCHER Digital: Frankfurt am Main, 0106n. 1. ISBN 9783105608487, s. 50-51.

do 1. dubna 1937, jeho účinnost byla prodloužena.⁹⁴ Po celou dobu existence Třetí říše byl tak říšský sněm ze zákonodárství tedy zcela vyloučen.

Je nutné zmínit, že již samotné hlasování o přijetí tohoto zákona bylo předmětem intrik, lží, teroru a podvodů ze strany národních socialistů. Ještě před samotným hlasováním o zmocňovacím zákonu bylo celkem 12 sociálních demokratů a 83 komunistů zatčeno a zadržováno v tzv. ochranné vazbě, přičemž důvodem toho bylo nouzové nařízení prezidenta Hindenburga, což bylo v rozporu s Výmarskou ústavou (čl. 37), ve které bylo uvedeno, že žádný člen říšského sněmu nemůže být zatčen bez souhlasu říšského sněmu.⁹⁵ Prostřednictvím nátlaku a zastrašování, které bylo vyvíjeno vůči ostatním politickým stranám, národní socialisté porušili i další článek Výmarské ústavy (čl. 21 a čl. 36), který poslancům říšského sněmu zaručil zcela svobodnou tvorbu jejich vůle a ochranu před jejich stíháním za hlasování. Tehdejší hlavní právní teoretik Třetí říše jménem Carl Schmitt tento zákon označil dokonce za výraz vítězství národní revoluce a do novin tehdy napsal článek, ve kterém uvedl, že jelikož byl v Třetí říši vytvořen nový říšský zákonodárce, který může vydávat nařízení a říšské zákony ve formálním stylu, došlo k překonání přeneseného pojmu zákona v parlamentním státu, pro který bylo typické spolupůsobení zastupitelského sboru na celém legislativním procesu, což označil za klíčový zlom v ústavně-právních dějinách Německa.⁹⁶

Díky zmocňovacímu zákonu došlo k popření liberalistické dělby moci a z parlamentní republiky se tak stal diktátorský stát, který se dostal do rukou nacistů a Hitlera. To vše se neslo v duchu myšlenky Hitlera, který tvrdil, že není nutné, aby rozhodovala většina, ale je nutné, aby rozhodovaly především odpovědné osoby, jelikož dle jeho názoru má pouze absolutní autorita následně absolutní odpovědnost,

---

⁹⁴KOOP, Volker. *Nacionální socialismus*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024739090, s. 22-23.

⁹⁵LAUFS, Adolf. *Rechtsentwicklungen in Deutschland*. 2., erg. Aufl. New York: De Gruyter, 1978. ISBN 3110075636, s. 156.

⁹⁶LAUFS, Adolf. *Rechtsentwicklungen in Deutschland*. 2., erg. Aufl. New York: De Gruyter, 1978. ISBN 3110075636, s. 156.

kteřou vřak v parlamentu zástupci lidu v řádném pŕípadě mít nemohou, a to je důvod současného řpatného a nevyhovujícího stavu společnosti a celé země.⁹⁷

Je nutné zmínit, že zmocňovací zákon řířské vládě umožnil, aby taktěž schvalovala zákony, což znamená, že Hitler spolu se svojí vládou se stal zcela nezávislým jak na řířském prezidentovi, tak na jeho nouzových nařizeních. Díky zmocňovacím zákonům byla oslabena pozice konzervativních ministrů, tedy nečlenů NSDAP. Právě tito ministři si byli až do této doby jisti, že Hindenburg jim bude během legislativního procesu „krýt záda“. Až do 24. března byla tvorba zákonů v kompetenci řířského prezidenta. Zmocňovací zákon zároveň také oslabil pozici ministra spravedlnosti, tedy F. Gürtnera, který prezidentovi Hindenburgovi doporučil, aby odmítnul Hitlerovo nouzové nařizení v rámci pŕípadu „van der Lubbe“, jelikož zavádělo zpětnou účinnost zákona. Námitkám ze strany ministerstva spravedlnosti prezident skutečně vyhověl a nouzové nařizení tak odmítnul vydat. V okamžiku, kdy vřak vstoupil v platnost zmocňovací zákon, tuto možnost v zájmu práva ovlivnit prezidenta ministr spravedlnosti již ztratil.⁹⁸

I přesto, že zmocňovací zákon měl pozbýt platnosti již 1. dubna 1937, nestalo se tak a v letech 1937 až 1939 byla jeho platnost prodloužena, pŕičemž v roce 1943 jej sám Hitler prodloužil, a to svým výnosem.⁹⁹ Laufs uvedl, že národní socialisté uskutečnili státní převrat, který proběhnul v „rouše legality“ a tudíž se vyvarovali očividnému porušení Ústavy a porušení zákona, které bylo vřak naprosto zjevné. Hitler nebyl považován za uzurpátora, a proto se nacisté ani nikterak neobávali odporu, který by mohl být kladen ze strany soudců či úřednictva.¹⁰⁰ Je více než jasné, že řířská vláda naplno využívala své právo, které ji bylo díky zmocňovacímu zákonu pŕiznáno. V této době byla vyřknuta řada výroků, ze kterých je zcela patrné, že nacisté se lži a sliby snažili ostatní neustále ubezpečovat a pŕesvědčovat o tom, že

---

⁹⁷BENZLER, Susanne a Monika GÖDECKE. *Justiz im Nationalsozialismus: über Verbrechen im Namen des Deutschen Volkes : Beiträge und Katalog zur Ausstellung*. Baden-Baden: Nomos-Verlagsgesellschaft, 2002. ISBN 978-3-7890-8179-8, s. 65.

⁹⁸TAUCHEN, Jaromír. *Prameny práva v nacistickém Německu*. In Dny práva - 2009 - Days of Law Sborník pŕíspěvků - the conference proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 2757 - 2773, 15 s. ISBN 978-80-210-4990-1.

⁹⁹ROESER, Frank. *Das Sondergericht Essen 1942 - 1945*. Baden Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2000, s. 9.

¹⁰⁰LAUFS, Adolf. *Rechtsentwicklungen in Deutschland*. 2., erg. Aufl. New York: De Gruyter, 1978. ISBN 3110075636, s. 363.

jejich národní „revoluce“, která v Třetí říši probíhá, je legální a je uskutečňována tedy legální cestou. Je nutné zmínit, že nacistům se podařilo prolomit a odstranit jednu z klíčových a základních zásad každé demokratické společnosti, a to dělbu moci v zemi, což vedlo k tomu, že od 24. března 1933 již vůbec říšský sněm nehrál v rámci zákonodárného procesu žádnou roli. Říšský sněm totiž vystupoval již jen jako „auditorium“ pro projevy Hitlera, přičemž jeho úloha v zemi byla jen reprezentativní povahy.¹⁰¹

Hitler neustále všechny přesvědčoval o tom, že se nemusí nového režimu, který právě nastolil, vůbec obávat a v případě soudní moci dokonce garantoval tzv. soudcovskou nesesaditelnost, a to již v projevu, který pronesl při příležitosti schvalování zmocňovacího zákona 23. března 1933. Ve svém projevu prohlásil, že půda pro existenci soudnictví se nemůže lišit od půdy existence národa, a proto musí soudnictví primárně chránit osoby a korporace, které nesou odpovědnost za osud německého národa. Zmocňovací zákon byl dle Hitlera předložen říšskému sněmu ke schválení proto, aby vláda mohla plnit své úkoly. Hitler tvrdil, že určitá část naplánovaných opatření vyžaduje ústavněprávní většinu, přičemž realizace všech úkolů je nyní již nutností. Dále doplnil, že pokud by vláda neustále musela každý případ vyjednávat a získávat od říšského sněmu souhlas, ve své podstatě by to zcela odporovalo smyslu národního pozdvižení a nebylo by možné splnit daný účel. Úmyslem vlády nebylo dle Hitlera říšský sněm zrušit, ba naopak – vláda si chce do budoucna vyhradit právo říšský sněm včas informovat o všech plánovaných opatřeních a pokud to bude nutné a účelné, vyžádá si i jeho souhlas. Hitler dále zmínil, že pracovní život musí sloužit k zachování národního společenství, přičemž středem práva není individuum jako takové, ale národ jako celek.¹⁰²

4.2.2 Nouzová nařízení říšského prezidenta

Z hlediska změn, které v prvních měsících národně socialistického režimu v Třetí říši nastaly, jsou klíčová celkem tři nouzová nařízení říšského prezidenta. Tato nařízení byla vydána dne 21. března 1933, což bylo datum připadající na tzv.

---

¹⁰¹LAUFS, Adolf. *Rechtsentwicklungen in Deutschland*. 2., erg. Aufl. New York: De Gruyter, 1978. ISBN 3110075636, s. 363.

¹⁰²TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2, s. 159-164.

Postupimský den. Dne 21. března 1933 se konalo zcela první zasedání říšského sněmu, který vzniknul na základě výsledků voleb konaných dne 5. března 1933. Tento den byl významný i z hlediska toho, že uplynulo již 62 let od zahájení činnosti říšského sněmu tzv. Druhé říše. Cílem svolání tohoto shromáždění, kterého se účastnil i říšský prezident, na tento den bylo tedy primárně poukázat na naprosto zřetelnou návaznost, a to mezi pruskými tradicemi a národně socialistickým hnutím, přičemž Hitler byl prezentován jako zcela seriózní státník vůči zahraničí. Tím mělo dojít k jakémusi odstranění jakýchkoliv obav, které již tehdy panovaly vlivem jeho radikálnosti.¹⁰³ Co se týče nouzových nařízení říšského prezidenta, šlo o následující nařízení:

- nařízení o poskytnutí beztrestnosti;
- nařízení k obraně proti úkladným útokům proti vládě národního pozdvižení;
- nařízení o zřízení mimořádných soudů.

Nařízení o poskytnutí beztrestnosti lze označit za první zásah zákonodárné moci do oblasti soudnictví, jelikož díky tomuto nařízení byli národní socialisté osvobozeni za trestné činy, které spáchali v boji za „pozdvižení národa“, a to včetně přípravy na tento boj a dále činy, které spáchali v boji za německou brázdou. Amnestii dostali např. také vrahové. Zde je vhodné zmínit např. velmi známý případ Potempa, kdy nacisté v roce 1932 vtrhli do domu politického odpůrce, který se nacházel ve vesnici s názvem „Potempa“, a před zraky jeho matky jej zabili – ubili jej totiž k smrti. Nařízení k ochraně proti úkladným útokům kritiky nového režimu kriminalizovalo. V okamžiku, kdy někdo začal úmyslně rozšiřovat a prezentovat nepravdivá tvrzení, která negativně ovlivňovala „blaho“ Třetí říše, důstojnost vlády či důstojnost NSDAP, mohl dostat trest ve výši 2 let odnětí svobody, přičemž pokud byl tento čin spáchán na veřejnosti, pachatel dostal trest min. na další 3 měsíce. Nařízení a nově zřízené mimořádné soudy měly za následek tvorbu nového soudního systému, který měl za cíl stíhat politické trestné činy z procesního a také z organizačního

---

¹⁰³BEDÜRFTIG, Friedemann. *Třetí říše a druhá světová válka: lexikon německého nacionálního socialismu 1933-1945*. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-109-1, s. 25-30.

hlediska. Mimořádné soudy, které byly vytvořeny na základě nouzového nařízení říšského prezidenta, bylo nutné využívat při stíhání trestných činů vymezených v nařízení k ochraně národa a státu a taktéž v nařízení proti úkladným útokům. Jejich kompetence byly v nadcházejících letech rozšiřovány, což mělo za následek to, že řízení bylo zrychleno a zjednodušeno.¹⁰⁴

4.2.3 Zákon o nové struktuře říše

Zákon o nové struktuře říše nabyl účinnosti dne 30. ledna 1934 a podílel se, stejně jako zmocňovací zákon, na odstranění zákonodárného práva říšského sněmu, které poté existovalo vedle zákonodárné iniciativy Hitlera a jeho vlády. Jak již bylo zmíněno, v praktické rovině již vůbec říšský sněm toto právo v Třetí říši nevykonával. Zákony, které byly říšským sněmem schváleny, tak začaly podléhat schválení říšského kancléře, což znamená, že bez Hitlera nemohly vzniknout a nabýt právní závaznosti. Z Ústavy Výmarské republiky vyplývalo, že říšská vláda je kolegiální grémium, které se radilo za předsednictví říšského kancléře v oblasti návrhů zákonů a v otázkách, které souvisely s rezortem vícero říšských kancléřů, a hlas kancléře rozhodoval pouze v okamžiku, kdy došlo k rovnosti hlasů. V okamžiku, kdy se Hitler chopil své moci, se situace zcela změnila, a to, že by vláda schválila jakékoliv usnesení proti vůli Hitlera, bylo naprosto nemyslitelné. Došlo tedy ke změně postavení vlády, kdy již říšská vláda nebyla nadále rozhodovacím orgánem, ale jen jakýmsi „poradním“ orgánem svého Vůdce. Je možné hovořit o totální koncentraci vrchnostenské moci do rukou Hitlera, a to ve vztahu k říšské vládě, která byla do právní úpravy zakotvena zákonem v přísaze ministrů a členů zemských vlád dne 16. října 1934. Ministři tak museli Hitlerovi přísahat jak věrnost, tak poslušnost, dále museli přísahat pracovat pro blaho celého německého národa, plnit úkoly přidělené Vůdcem a ctít veškeré zákony, které v této době platily. Hitler dodržoval pouze v prvních měsících své vlády pravidelný rozvrh zasedání říšské vlády, přičemž od roku 1935 byl poté kabinet svoláván již s velkým odstupem až několika měsíců. Zde je nutné zmínit, že poslední zasedání říšské vlády je možné datovat do 5. února

---

¹⁰⁴ BROSZAT, Martin. *Der Staat Hitlers: Grundlegung und Entwicklung seiner inneren Verfassung*. 14. Aufl. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1995. ISBN 3-423-04009-2, s. 65-89.

1938.¹⁰⁵ Lze konstatovat, že po uchopení moci Hitlerem došlo k posílení postavení říšských ministrů, a to v rámci zákonodárného procesu. Toto posílení spoluúčasti ministrů na zákonodárství se následně projevilo také v tom, že v Třetí říši byly vydávány pouze rámcové zákony, které byly doplňovány vyhláškami a nařízeními ministerstev.¹⁰⁶ Díky zákonu o nové struktuře říše tak byla výsostní práva zemí přesunuta na Třetí říši. Došlo také k centralizaci policejních sborů, což vedlo k tvorbě personálních unií mezi vrcholovými říšskými úřady a zemskými úřady. Proces centralizace policie byl ukončen v roce 1937. Dodnes je stále odbornou veřejností diskutován podíl policie na procesu uchopení moci, zavedení teroru v zemi a odstranění základních znaků demokratického právního státu.¹⁰⁷

4.2.4 Zákon o lidovém hlasování

Zákon o lidovém hlasování nabyl účinnosti dne 14. července 1933, přičemž tímto zákonem byl mezi zákonodárce zařazen také německý národ. Vláda tak získala oprávnění dotázat se státních příslušníků německého národa, zda vysloví či nevysloví souhlas s určitým opatřením – mohlo se dokonce jednat i o zákon. Hlasovat tak mohl každý, kdo měl volební právo. V rámci lidového hlasování se rozhodovalo většinou z platných hlasů, které byly odevzdány, což platilo také pro případy, kdy hlasování souviselo se zákonem, který chtěl změnit ustanovení Ústavy. Zákon, se kterým byl v rámci lidového hlasování vyjádřen tedy souhlas, již nepodléhal dalšímu schválení v rámci říšského sněmu. V okamžiku, kdy jej Vůdce vytvořil, byl rovnou zveřejněn v říšském věstníku a následující den po vyhlášení tak vstoupil v platnost.¹⁰⁸ Díky zákonu o lidovém hlasování se tak říšská vláda obrátila na říšský lid s určitou záležitostí. Německý národ tak disponoval zákonodárnou mocí, avšak i zde musel platit postup vyhlásování, který byl plně závislý na vůli Vůdce, což je podstatné zmínit. Zde bylo odkazováno na zmocňovací zákon.

---

¹⁰⁵ TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2, s. 159-164.

¹⁰⁶ MEIER-BENNECKENSTEIN, Paul. *Das Dritte Reich im Aufbau. Band 4. Staat und Verwaltung*. Berlin: Junker und Dünnhaupt Verlag, 1939, s. 64.

¹⁰⁷ TAUCHEN, Jaromír. *Organizace bezpečnostních složek a správa na úseku obrany ve Třetí říši*. In Právní a ekonomické problémy současnosti IX. Ostrava: KEY Publishing, 2009. s. 151-158. ISBN 978-80-7418-016-3.

¹⁰⁸ MEIER-BENNECKENSTEIN, Paul. *Das Dritte Reich im Aufbau. Band 4. Staat und Verwaltung*. Berlin: Junker und Dünnhaupt Verlag, 1939, s. 64-65.

4.2.5 Zákon o zglajchšaltování zemí s Říší

Jelikož národní socialisté potřebovali a chtěli podřídit zemské vlády svému vlivu, byl dne 7. dubna 1933 vydán druhý zákon o zglajchšaltování zemí s Říší, a to z podnětu samotného Hitlera. Tento zákon se ve svém obsahu věnoval úpravě dosazení říšských místodržících do jednotlivých zemí, přičemž úkol místodržícího spočíval v jeho dohledu nad dodržováním směrnic politiky, která byla Vůdcem vytyčena v německých zemích.¹⁰⁹ V tomto okamžiku se Hitler nechoval jako někdo, kdo se chtěl chopit moci, ale naopak jako šéf vlády, který dokáže a chce naslouchat svému lidu. Ve svém projevu ze dne 1. února 1933 se vyjádřil tak, že říšský prezident německý národ svým rozkazem povolal k tomu, aby byla národu umožněna obroda a národ s tím tak musí začít.¹¹⁰ Mezi oprávnění místodržícího patřilo také jmenování a případné odvolání předsedy zemské vlády, a dále rozpuštění zemského sněmu, nařízení nových voleb v zemi, vyhlášení zemských zákonů a jejich tvorba, a to včetně zákonů, které přijala zemská vláda na základě prvního zákona o zglajchšaltování zemí s Říší. Dne 30. ledna 1934, kdy vešel v platnost zákon o novém uspořádání Říše, výsostná práva zemí přešla na Říši, přičemž zemské vlády tak byly podřízeny říšské vládě a došlo ke zrušení zemských sněmů. To znamená, že zemské sněmy ztratily právo zákonodárné iniciativy.¹¹¹

4.2.6 Zákon o náčelníku Německé říše

Zákon o náčelníku Německé říše byl velmi stručný a měl za následek zavedení vůdcovského principu v držení státní moci. Byl přijat dne 1. srpna 1934 a šlo o dosti významný zákon, který byl přijat vládou. Tento zákon vymezil, že úřad říšského prezidenta je spojen s úřadem říšského kancléře, a tím došlo k tomu, že dosavadní pravomoci prezidenta přešly na Vůdce, k čemuž došlo až po smrti prezidenta Hindenburga.

---

¹⁰⁹BLUME, Heinrich, Dietrich KLAGGES a Fritz STOLL. *So ward das Reich, in verbindung mit Dietrich Klagges und Fritz Stoll*. 2. aufl. Frankfurt am Main: M. Diesterweg, 1943.

¹¹⁰MASER, Werner. *Adolf Hitler: tak vedl a řídil*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4654-8, s. 146.

¹¹¹TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2, s. 159-164.

4.2.7 Zákon o jednotě strany a státu

Zákon o jednotě strany a státu (Gesetz zur Sicherung der Einheit von Partei und Staat) nabyl účinnosti dne 1. prosince 1933. Jednalo se o zákon, který byl přijat říšskou vládou, přičemž strana zde byla označena jako nositel německých státních myšlenek. Se státem tak byla strana úzce spjata a měla tak národ vychovávat v duchu myšlenek nacistického Německa. Úkolem státu bylo vykonávat správu a vydávat zákony. Dle § 6 zákona o jednotě strany a státu musely státní úřady poskytovat stranickým soudům jak úřední, tak právní pomoc. Jelikož byla NSDAP spjata se státem, jejím úkolem bylo vychovávat k nacionálně socialistickému světovému názoru a tím definovat a vytyčovat cíle státní moci. Členští funkcionáři NSDAP získali vedoucí pozice ve státě. Vůdcem NSDAP byl Hitler, což znamená, že byl taktéž vrchním velitelem branné moci a hlavou státu. NSDAP fungovala jako veřejná korporace, která byla nezávislá na státním zřízení a nepodléhala ani státnímu dozoru. Co se týče úpravy vnitřních záležitostí, tak zde strana disponovala tzv. originární zákonodárnou mocí a tu vykonával fakticky Vůdce. Vůdce vykonával také soudní pravomoc nad jednotlivými příslušníky strany. Je více než jasné, že NSDAP se sama považovala za nositelku národních idejí – nepodléhala státu, zastupovala národ a měla rozhodující vliv v zemi.¹¹²

4.3 Shrnutí

Lze konstatovat, že od začátku roku 1933 do začátku druhé světové války říšský sněm schválil pouze 9 zákonů. Říšská vláda vydala více jak 4500 zákonů, přičemž v platnost vstoupilo ještě větší množství Vůdcovských výnosů a nařízení se silou zákona. Všechny Hitlerovy výroky disponovaly charakterem prvořadého pramene práva, který stál nad zákonem. Je více než jasné, že typickým znakem všech těchto právních předpisů bylo to, že jejich cíl nespočíval v dosažení spravedlnosti. Tyto zákony naprosto otevřeně a záměrně popíraly zásadu rovnosti a řadu dalších základních právních zásad, které vznikly během právního vývoje státu. Zákonům nebyl v Třetí říši přisuzován tak velký význam jako např. vůli Vůdce, programu NSDAP nebo zdravému národnímu cítění, což je podstatné zmínit. V zemi byly rozšiřovány neurčité právní pojmy. V okamžiku nástupu Hitlera k moci se zcela

---

¹¹² MANDL, Vladimír. *Právní soustava německé říše: (výběr)*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbíрка právních pojednání, s. 13-15.

změnil vztah práva vůči jednotlivci a státu, jelikož zatímco před rokem 1933 byl v popředí zájmu jednatel, který byl vázán zákony, a ty jej chránily, po roce 1933 bylo již úkolem hájit zájmy národu jako celku – šlo o německý národ. Nové prameny práva a nové zákony byly naprosto vhodnými prostředky k tomu, aby změnil právní řád Německa ve prospěch cílů národních socialistů.¹¹³

5 Závěr

„*Jeden národ, jedna říše, jeden Vůdce.*“ To je jedno z mnoha nacistických hesel, která jsou dodnes známa. V Třetí říši totiž mohl existovat pouze jeden názor a jedna moc. Cílem této práce bylo blíže popsat události nástupu nacismu v Německu. Text práce byl rozdělen do tří základních kapitol, které byly zaměřeny na historicko-společenský kontext nástupu nacismu v Německu, prameny nacistického práva a zákonodárství.

Lze konstatovat, že člověk je schopný všeho a na Třetí říši je jasně patrné, k jakým obludnostem a zvěrstvům je schopen se propůjčit. Hitler se od ostatních řečníků lišil nikoliv tím, co říkal, ale především tím, jak to říkal. Dne 30. ledna 1933 začala nejtemnější kapitola německých dějin – Výmarská republika skončila a nastoupila nacistická diktatura, která trvala celých 12 let, což skončilo válkou a zločiny, které byly páčány proti lidstvu.

Ti, kteří v roce 1933 Hitlerovi umožnili uchopení moci, tak učinili díky své slabosti, ctižádosti a iluzi. Hitler dokázal oklamat všechny a zároveň všichni se v něm zcela mýlili. Bezdomovec, který pocházel ze spodiny vídeňské společnosti, potřeboval pouhých 7 let na to, aby změnil chod celosvětových dějin, rozpoutal druhou světovou válku a Německo na okamžik změnil v nemocnější zemi Evropy. Dokázal ve svých činech postupovat velmi rychle, brutálně a především s obrovskou chytrostí.

Nacismus se stal vládnoucím světovým názorem v okamžiku, kdy německá společnost byla negativně poznamenána první světovou válkou a ekonomickou krizí. Lidé Hitlera vnímali jako jakýsi politický zázrak a měli v něj důvěru. Jeho projevy

---

¹¹³TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2, s. 159-164.

sledovali s úžasem. Klíčem k úspěchu Hitlera nebyly pouze jeho řečnické schopnosti, ale také jeho provázanost s NSDAP, která se dokázala proměnit z malé radikální strany ve stranu masového hnutí a tím zvrátila politické poměry v Německu. Nacisté v čele s Hitlerem nechtěli pouze německý národ kontrolovat, ale chtěli společnost jako celek transportovat do rasově čisté národní komunity tzv. soukmenovců. NSDAP tak vycházela z myšlenky antisemitského rasismu. Hitler stál v čele NSDAP, byl vůdcem a označoval sám sebe za reprezentanta německého národa.

6 Resumé

In the introductory chapter there is a shorter introduction to what the thesis contains. It is stated here that although Nazism was exclusively a German affair, its rise and duration had an impact on the whole of Europe and partly on the whole world, in the form of World War II. It mentions how the unsuccessful effort to introduce democracy eventually ended in a transformation into a totalitarian regime led by an unscrupulous leader who was undoubtedly very talented in manipulation, as well as cruel and merciless in setting up his German Third Reich, which he himself called the "Millennium Empire".

The second chapter deals with the history of Hitler. The chapter focuses mainly on the period before the onset of Nazism, ie the late 1920s and the early 1930s. It describes the path of the Nazis to seize power, which helped the internal situation in Germany. As for the political crisis, the country has been tossed since the foundation of the Weimar Republic. The economic situation was then caused by the US economic crisis.

This chapter also mentions one important event that preceded all this, namely Hitler's beer coup in Munich. Hitler then tried to seize power for the first time already in 1923. Hitler already felt at that time to be so strong that he believed in the success of this coup. In addition to Hitler, his closest collaborators, such as Hermann Göring or Ludendorff, also participated in the coup. All this took place with the support of the armed combat ties that were subject to Hitler. The reason why Hitler chose the Bavarian Munich for this act was because in this city he had a certain popularity as a great speaker and often made his speeches here, which he could pull the crowds. In the beer coup, however, Hitler's men failed to occupy key positions and the coup

eventually failed. After several months of investigation, a trial was held with the main suspects, known as Hitler's trial. Hitler was sentenced to five years, but after a few months he was released on probation.

This is followed by a subchapter, which first describes the sharp fall in NSDAP, but also its relatively rapid rise. After the return of Hitler, the party began to regain its support and finally in 1932 it won, for itself a record, 37.4%.

Another part of the second chapter deals with Hitler's appointment as Chancellor in 1933 and the growing dictatorship in Germany. At this time another Hitler's man, Goebels, was active. Goebels became a propaganda minister and was very successful in that respect.

The third chapter deals with the sources of Nazi law. In this chapter we will learn what the Nazi right was to serve. There are explained the terms of official purpose of Nazi law and unofficial purpose of Nazi law. Racial and nationality were important to German law. Nazi law was based on innate law. The principle "Gemeinnutz geht vor Eigennutz" was important here - the interest of the whole is before the interest of the individual. This chapter also provides information on the NSDAP election program.

The fourth chapter deals with German legislation and the most important laws. There are laws that have helped the Nazis seize power in Germany. Legislation here was connected with the Leader. Hitler rejected parliamentarism as representing the system of government. Instead, he advocated an authoritarian regime in which there is only one Leader who promotes the interest of the whole nation. Another important term here is the principle of special legislation, which was used whenever Hitler wanted to push through something that was not in line with liberalist law. The important laws are mentioned here: The Empowering Act, which made it possible to circumvent the constitution and pass laws, was also newly allowed by the Reich government; Emergency orders of the Reich President, Act on the New Structure of the Empire, Law on People's Voting, Law on the Gagging of Countries with the Empire, Law on the Chief of the German Empire and Law on Unity of Party and State.

At the very end of the thesis, we will find a short summary.

Seznam použitých zdrojů

1. ARENDT, Hannah. *Původ totalitarismu I-III*. 2. vyd. Praha: OIKOYMENH, 2013. ISBN 978-80-7298-483-1.
2. ASHDOWN, Paddy. *Nein! Spiknutí proti Hitlerovi 1935-1944*. Praha: Metafora, 2019. ISBN 9788076250949.
3. BAUER, František. *Mein Kampf: očima historiků*. Praha. 2005. ISBN 8086864154.
4. BEDÜRFTIG, Friedemann. *Třetí říše a druhá světová válka: lexikon německého nacionálního socialismu 1933-1945*. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-109-1.
5. BENZLER, Susanne a Monika GÖDECKE. *Justiz im Nationalsozialismus: über Verbrechen im Namen des Deutschen Volkes : Beiträge und Katalog zur Ausstellung*. Baden-Baden: Nomos-Verlagsgesellschaft, 2002. ISBN 978-3-7890-8179-8.
6. BLUME, Heinrich, Dietrich KLAGGES a Fritz STOLL. *So ward das Reich, in verbindung mit Dietrich Klagges und Fritz Stoll*. 2. Aufl. Frankfurt am Main: M. Diesterweg, 1943.
7. BÖCKENFÖRDE, Ernst *Staatsrecht und Staatslehre im Dritten Reich*. Heidelberg: C. F. Müller, 1985.
8. BROSZAT, Martin. *Der Staat Hitlers: Grundlegung und Entwicklung seiner inneren Verfassung*. 14. Aufl. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1995. ISBN 3-423-04009-2.
9. BROSZAT, Martin. *Uchopení moci: vzestup NSDAP a zničení výmarské republiky*. Přeložil Karel KUBIŠ. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 8071062766.

10. BUBELOVÁ, Kamila. *Res - věci v římském právu: sborník příspěvků z 10. konference právních romanistů ČR a SR konané ve dnech 14.-16.3.2008 v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2151-3.
11. CÍLEK, Roman. *Rázný nástup katů: noc dlouhých nožů: osudový zvrát v hitlerovské éře*. Řitka: Čas, 2017. Český čas. ISBN 978-80-7475-184-4.
12. COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus*. Praha: Columbus, 1996. Edice 20. století. ISBN 8085928442.
13. Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.
14. FEDER, Gottfried. *Das Programm der NSDAP und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. 166.-169. vydání. München: Zentralverlag der NSDAP, 1935.
15. FEDER, Gottfried. *Program NSDAP a jeho světonázorová podstata*. V Brně: Guidemedia, 2013. Retro (Guidemedia). ISBN 9788090531055.
16. FREISLER, Roland. *Wandel des privatrechtlichen Denkens*. In: Deutsche Gemein- und Wirtschaftsrecht, 1939.
17. FULBROOK, Mary. *Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024731049.
18. GOTTFRIED, Feder. *Das Programm der N.S.D.A.P. und seine weltanschaulichen Grundgedanken*. Eher, 1928.
19. HEMPER, Weg. *Die nationalistische Staatsauffassung in der Rechtssprechung des Preußischen Oberverwaltungsgerichts*. Berlin: Duncker & Humbolt, 1974.

20. HITLER, Adolf. *Můj boj: dva svazky v jednom. Sv. 1.: Účtování. Sv. 2.: Národněsocialistické hnutí*. Praha: Otakar II., 2000. ISBN 80-86355-26-8.
21. HUBER, Hans. *Jahrbuch des effectlichen rechts*. Mohr Siebeck, 1935.
22. JÄCKEL, Eberhard. *Německé století: historická bilance*. Praha: Argo, 2004. Dějiny Evropy (Argo). ISBN 8072036173.
23. KASER, Max. *Römisches Recht als Gemeinschaftsordnung*. Tübingen: J.C.B.Mohr Verlag, 1939.
24. KNAPP, Viktor. *Problém nacistické právní filosofie*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. ISBN 9788086473215.
25. KNOPP, Guido. *Uchopení moci*. Praha: Ikar, 2010. ISBN 9788024913384.
26. KOLMAN, Arnošt. *Ideologie německého fašismu*. Praha: Svoboda, 1946. Politika - sociologie - národohospodářství.
27. KOOP, Volker. *Nacionální socialismus*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024739090.
28. KOSCHAKER, Paul. *Europa und das römische Recht*. 4. Vydání. München, Berlin: C. H. Beck, 1966.
29. LAUFS, Adolf. *Rechtsentwicklungen in Deutschland*. 2., erg. Aufl. New York: De Gruyter, 1978. ISBN 3110075636.
30. LEHMAN, Heinrich. *Der Primat der Rechtspflicht*. In: Freisler, Roland et al. *Kampf für ein deutsches Volksrecht*. Richard Deinhardt zum 75. Geburtstage. Berlin: R. v. Decker's Verlag.
31. LEICH, Hans. *Der Begriff des Gemeinwohls*. Würzburg: Druckerei u. Verlag wissenschaftliche Werke Konrad Tritsch, 1937.

32. MANDL, Vladimír. *Právní soustava německé říše: (výběr)*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbíрка právních pojednání.
33. MARKULL, Fritz. *Der deutsche und der römische Rechtsgedanke*. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt, 1935.
34. MASER, Werner. *Adolf Hitler: tak vedl a řídil*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4654-8.
35. MEIER-BENNECKENSTEIN, Paul. *Das Dritte Reich im Aufbau. Band 4. Staat und Verwaltung*. Berlin: Junker und Dünnhaupt Verlag, 1939.
36. NICOLAI, Helmut. *Die rassengesetzliche Rechtslehre. Grundzüge einer nationalsozialistischen Rechtsphilosophie*. 2. vydání. München: Franz Eher Verlag, 1933.
37. NUNWEILER, Andrea. *Das Bild der deutschen Rechtsvergangenheit und seine Aktualisierung „im Dritten Reich“*. Baden – Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1996.
38. NÝDL, Bohumil. *Základy nacionálně-socialistické nauky právní*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1939. Sbíрка právních pojednání.
39. PAXTON, Robert O. *Anatomie fašismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 9788071068112.
40. ROESER, Frank. *Das Sondergericht Essen 1942 - 1945*. Baden Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2000.
41. SÄCKER, Franz-Jürgen. *Recht und Rechtslehre im Nationalsozialismus: Ringvorlesung der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel*. Baden-Baden: Nomos, 1992. ISBN 8-3-7890-2452-8.

42. SHIRER, William L. *Vzestup a pád Třetí říše: dějiny nacistického Německa*. Brno: L. Marek, 2004. ISBN 8086263517.
43. SHIRER, William L. *Vznik a pád Třetí říše: historie hitlerovského Německa*. Praha: Naše vojsko, 2006. Historie a vojenství. ISBN 8020608044.
44. SCHORN, Hubert. *Der Richter im Dritten Reich. Geschichte und Dokumente*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1959.
45. SCHUSTER, Jochen. *Freimaurer und Justiz in Norddeutschland unter dem Nationalsozialismus. Die beruflichen Folgen der Mitgliedschaft in Logen für Richter und Staatsanwälte*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007.
46. STAFF, Ilse. *Justiz im Dritten Reich: Eine Dokumentation*. FISCHER Digital: Frankfurt am Main, 0106n. 1. ISBN 9783105608487.
47. STOLLEIS, Michael. *Gemeinwohlformeln im nationalsozialistischen Recht*. Berlin: J. Schweitzer Verlag, 1974.
48. TAUCHEN, Jaromír. *Organizace bezpečnostních složek a správa na úseku obrany ve Třetí říši*. In *Právní a ekonomické problémy současnosti IX*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. s. 151-158. ISBN 978-80-7418-016-3.
49. TAUCHEN, Jaromír. *Organizace vnitřní správy státního aparátu nacistického Německa*. In: *Právní a ekonomické problémy současnosti VII*. Ostrava: KEY Publishing, 2008. s. 152-160. ISBN 978-80-87071-96-0.
50. TAUCHEN, Jaromír. *Prameny práva v nacistickém Německu*. In *Dny práva - 2009 - Days of Law Sborník příspěvků - the conference proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 2757 - 2773, 15 s. ISBN 978-80-210-4990-1.

51. TAUCHEN, Jaromír. *Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, roč. 15, č. 2.
52. TAUCHEN, Jaromír. Základní ideologická východiska nacistického soukromého práva jako vzoru pro právo protektorátní. *Masarykova univerzita - Právnická fakulta* [online]. Dny Práva, 2010 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z:
[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_\(3587\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Tauchen_Jaromir_(3587).pdf)
53. VLČEK, Eduard. *Dokumenty ke studiu moderních dějin státu a práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0859-8.
54. WAGNER, Albrecht. *Die Umgestaltung der Gerichtsverfassung und des Verfahrens- und Richterrechts im nationalsozialistischen Staat*. Stuttgart: Deutsche Ver.-Anst., 1968.
55. WALTHER, Arnold. *Die Eingliederung in die Gemeinschaft als Verpflichtungsgrund im künftigen Schuldrecht*. Gießen, 1937.